

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง สถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง: กรณีศึกษา บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์จากการศึกษาเอกสาร การสอบถามประชากรชาวม้งบ้านเข็กน้อย จำนวน 290 ราย การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้นำชาวม้งบ้านเข็กน้อย จำนวน 10 ราย และการสำรวจชุมชน โดยมีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

- 1.1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ
- 1.2 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล

- 2.1 สภาพความเป็นมาของสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
- 2.2 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
- 2.3 แนวทางในการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง

ตอนที่ 3 ข้อเสนอที่ได้จากการค้นพบ

- 3.1 สภาพความเป็นมาของสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
- 3.2 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
- 3.3 แนวทางในการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง โดยมีรายละเอียดของแต่ละตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

1.1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยเพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา ศาสนา อาชีพ รายได้ และ ประเภทของครอบครัว

1.1.1 เพศ

ตารางที่ 4.1 เพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	120	45.3
หญิง	145	54.7
รวม	265	100

จากตารางที่ 4.1 แสดงถึงเพศของกลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูลได้ 265 คน พบว่ามีเพศหญิง จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 54.7 และเพศชาย จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 45.3

1.1.2 อายุ

ตารางที่ 4.2 อายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 20 ปี	72	27.2
21 - 29 ปี	82	30.9
30 - 39 ปี	49	18.5
40 - 49 ปี	40	15.1
มากกว่า 50 ปี	22	8.3
รวม	265	100

$$\bar{X} = 30.4 \text{ ปี}$$

จากตารางที่ 4.2 แสดงถึงอายุกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 20 – 29 ปี ซึ่งมีจำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 30.9 รองลงมาจะอยู่ในช่วงอายุน้อยกว่า 20 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มเด็กและวัยรุ่นมีจำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 27.2 กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในช่วงวัยกลางคนในช่วงอายุ 30 – 39 ปี มีจำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 18.5 กลุ่มที่อยู่ในช่วงวัยกลางคนตอนกลางอายุตั้งแต่ 40 – 49 ปี มีจำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 15.1 และกลุ่มที่เข้าสู่วัยชราซึ่งมีอายุมากกว่า 50 ปี มีจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 8.3 โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีอายุเฉลี่ย 30.4 ปี

1.1.3 สถานภาพการสมรส

ตารางที่ 4.3 สถานภาพการสมรส

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โสด	122	46.0
สมรส	132	49.8
หย่าร้าง	6	2.3
ม่าย	5	1.9
รวม	265	100

จากตารางที่ 4.3 แสดงถึงสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 49.8 รองลงมาคือสถานภาพโสด มีจำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 46 สถานภาพหย่าร้าง มีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.3 และสถานภาพม่ายจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.9

1.1.4 ระดับการศึกษา

ตารางที่ 4.4 ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้เรียนหนังสือ	67	25.3
ประถมศึกษา	42	15.8
มัธยมศึกษา	105	39.6
ปริญญาตรี	51	19.2
สูงกว่าปริญญาตรี	0	0
รวม	265	100

จากตารางที่ 4.4 แสดงถึงระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่ระดับการศึกษาจะอยู่ในระดับมัธยมศึกษา จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 39.6 รองลงมาคือไม่ได้เรียนหนังสือ มีจำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 25.3 ระดับประถมศึกษาที่มีจำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 15.8 ระดับปริญญาตรีจำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 19.2 และไม่มีคนจบสูงกว่าปริญญาตรีเลย จากข้อมูลจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันชาวม้งมีการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษา กล่าวคือมีการศึกษาสูงขึ้น เพราะกลุ่มตัวอย่างถึงร้อยละ 39.6 สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา

1.1.5 ศาสนา

ตารางที่ 4.5 ศาสนา

ศาสนา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พุทธ	76	28.7
คริสต์	145	54.7
ผีบรรพบุรุษ	44	16.6
อื่น ๆ	0	0
รวม	265	100

จากตารางที่ 4.5 พบว่าศาสนาที่กลุ่มตัวอย่างนับถือมากที่สุดคือ ศาสนาคริสต์ซึ่งมีจำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 54.7 รองลงมาคือศาสนาพุทธ มีจำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 28.7 กลุ่มตัวอย่างที่นับถือผีบรรพบุรุษมีจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 16.6 และไม่มีการนับถือศาสนาอื่นอีกเลย จากข้อมูลทำให้เห็นว่าชาวม้งในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงด้านศาสนามาก่อนข้างมาก เพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ นับถือศาสนาคริสต์ ซึ่งต่างจากอดีตที่ชาวม้งส่วนใหญ่ นับถือผีบรรพบุรุษ

1.1.6 อาชีพ

ตารางที่ 4.6 อาชีพ

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เกษตรกร	96	36.2
รับจ้าง	70	26.4
รับราชการ	3	1.1
อื่น ๆ	96	36.2
รวม	265	100

จากตารางที่ 4.6 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเกษตรกรและอาชีพอื่น ๆ มีมากที่สุดจำนวนเท่ากันคือ 96 คน คิดเป็นร้อยละ 36.2 เท่ากัน รองลงมาจะเป็นอาชีพรับจ้างมีจำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 26.4 และที่มีน้อยที่สุดคืออาชีพรับราชการมีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.1 จากตารางนี้ทำให้เห็นว่าสังคมชาวม้งในปัจจุบันมีการประกอบอาชีพอื่น ๆ นอกเหนือจากเกษตรกร โดยพบว่ามีอาชีพอื่น ๆ เช่น ค้าขายหรือบริการ ถึงร้อยละ 36.2 เพราะสังคมมีการขยายตัว ประชากรเพิ่มขึ้น อีกทั้งระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมทำให้สังคมชาวม้งมีอาชีพใหม่ ๆ ขึ้นมาก และชาวม้งที่ประกอบอาชีพรับจ้างมีถึงร้อยละ 26.4 ซึ่งแตกต่างจากอดีตที่ชาวม้งไม่นิยมการเป็นลูกจ้าง แสดงว่าระบบเศรษฐกิจในปัจจุบันทำให้ชาวม้งเปลี่ยนแปลงค่านิยมดังกล่าวด้วย

1.1.7 รายได้

ตารางที่ 4.7 รายได้ของครอบครัวต่อปี

รายได้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 10,000 บาท	78	29.4
10,001 – 50,000 บาท	97	36.6
50,001 – 100,000 บาท	58	21.9
มากกว่า 100,000 บาท	32	12.1
รวม	265	100

$\bar{X} = 42,415.4$ บาท

จากตารางที่ 4.7 พบว่ารายได้ของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุดจะอยู่ในช่วง 10,001 - 50,000 บาท จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 36.6 รองลงมาจะอยู่ในช่วงน้อยกว่า 10,000 บาท จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 29.4 กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ในช่วง 50,001 – 100,000 บาท มีจำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 21.9 และที่น้อยที่สุดคือช่วงรายได้มากกว่า 100,000 บาท จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 12.1 และรายได้เฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างคือ 42,415.4 บาทต่อปี

1.1.8 ประเภทของครอบครัว

ตารางที่ 4.8 ประเภทของครอบครัว

ประเภทของครอบครัว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ครอบครัวเดี่ยว	166	62.6
ครอบครัวขยาย	99	37.4
รวม	265	100

จากตารางที่ 4.8 พบว่ากลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่กับคู่สมรสและบุตร(ครอบครัวเดี่ยว)

มีจำนวนมากที่สุดคือ 166 คน คิดเป็นร้อยละ 62.6 และอาศัยอยู่กับคู่สมรสบุตรและญาติ (ครอบครัวขยาย) จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 37.4 แสดงว่าชาวม้งในปัจจุบันได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเพราะในอดีตชาวม้งจะอยู่แบบครอบครัวขยายโดยมีชายอาวุโสที่สุดเป็นหัวหน้าครอบครัว แต่ปัจจุบันพบว่าครอบครัวชาวม้งส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว

สรุป

จากตารางทั้ง 8 ตารางเกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ พบว่า

- มีเพศหญิงมีจำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 54.7 และเพศชายมีจำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 45.3 รวม 265 คน
- กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 20 – 29 ปี มีจำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 30.9 และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยมีอายุมากกว่า 50 ปี มีจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 8.3 โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีอายุเฉลี่ย 30.4 ปี
- กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 49.8 และสถานภาพฝ่ายน้อยที่สุด มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.9
- ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษา จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 39.6 ระดับปริญญาตรีมีน้อยที่สุด จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 19.2
- ศาสนาที่กลุ่มตัวอย่างนับถือมากที่สุดคือ ศาสนาคริสต์ซึ่งมีจำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 54.7 กลุ่มตัวอย่างที่นับถือผีบรรพบุรุษมีน้อยที่สุด จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 16.6
- อาชีพของกลุ่มตัวอย่างที่มีมากที่สุด คือ อาชีพเกษตรกรและอาชีพอื่นๆ จำนวนเท่ากันคือ 96 คน คิดเป็นร้อยละ 36.2 เท่ากัน และอาชีพที่มีน้อยที่สุดคืออาชีพรับราชการมีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.1
- รายได้เฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างคือ 42,415.4 บาทต่อปี
- ประเภทของครอบครัวพบว่า ครอบครัวเดี่ยว มีจำนวนมากที่สุดคือ 166 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 62.6 และ ครอบครัวขยาย มีจำนวน 99 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 37.4

1.2 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ

กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ คือ กลุ่มผู้นำชาวม้งบ้านเข็กน้อย 10 คน เป็นเพศหญิง 5 คนและเพศชาย 5 คน ดังนี้

1.2.1 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 14 สิงหาคม 2552

นางน้ำทิพย์ ชาววิวัฒน์ เพศ หญิง อายุ 37 ปี

สถานภาพ สมรส

ระดับการศึกษา มัธยมศึกษา

ศาสนา คริสต์

อาชีพ รับจ้าง

ประเภทของครอบครัว ครอบครัวชาย

ตำแหน่งหน้าที่ในชุมชน ผู้ประสานงานโครงการพัฒนาเด็กบ้านเข็ญน้อย

1.2.2 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 14 สิงหาคม 2552

นางวรรณจิต ทราชเทียมทอง เพศ หญิง อายุ 49 ปี

สถานภาพ สมรส

ระดับการศึกษา ปริญญาตรี

ศาสนา คริสต์

อาชีพ รับจ้าง

ประเภทของครอบครัว ครอบครัวเดี่ยว

ตำแหน่งหน้าที่ในชุมชน ประธานสภาสตรีตำบลเข็ญน้อย, คณะกรรมการ

สมาคมแม่แห่งประเทศไทย

1.2.3 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 14 สิงหาคม 2552

นางชัว สืบทายาท เพศ หญิง อายุ 65 ปี

สถานภาพ สมรส

ระดับการศึกษา ไม่ได้เรียนหนังสือ

ศาสนา คริสต์

อาชีพ เกษตรกร

ประเภทของครอบครัว ครอบครัวชาย

ตำแหน่งหน้าที่ในชุมชน สมาชิกอาวุโสคริสตจักรบ้านเข็ญน้อย

1.2.4 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 14 สิงหาคม 2552

นางเบญจมาศ แซ่เฮอ เพศ หญิง อายุ 33 ปี

สถานภาพ สมรส

ระดับการศึกษา ประถมศึกษา

ศาสนา คริสต์

อาชีพ เกษตรกร

ประเภทของครอบครัว ครอบครัวชาย

ตำแหน่งหน้าที่ในชุมชน หัวหน้ากลุ่มตุ๊กตาผ้าปักลายบ้านเข็ญน้อย

1.2.5 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 15 สิงหาคม 2552

นางอรนิจ ทรงสวัสดิ์วงศ์ เพศ หญิง อายุ 35 ปี

สถานภาพ ม่าย

ระดับการศึกษา มัธยมศึกษา

ศาสนา คริสต์

อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว

ประเภทของครอบครัว ครอบครัวเดี่ยว

ตำแหน่งหน้าที่ในชุมชน คณะกรรมการสตรีคริสตจักรบ้านเข็กน้อย

1.2.6 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 15 สิงหาคม 2552

นายประจวบ ฤทธิ์เนติกุล เพศ ชาย อายุ 70 ปี

สถานภาพ สมรส

ระดับการศึกษา ประถมศึกษา

ศาสนา คริสต์

อาชีพ รับราชการ

ประเภทของครอบครัว ครอบครัวขยาย

ตำแหน่งหน้าที่ในชุมชน กำนันตำบลเข็กน้อย

1.2.7 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 15 สิงหาคม 2552

นายไกรศักดิ์ แซ่หลี เพศ ชาย อายุ 50 ปี

สถานภาพ สมรส

ระดับการศึกษา ไม่ได้เรียนหนังสือ

ศาสนา คริสต์

อาชีพ รับราชการ

ประเภทของครอบครัว ครอบครัวเดี่ยว

ตำแหน่งหน้าที่ในชุมชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย

1.2.8 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 15 สิงหาคม 2552

นายเถิง ชาววิวัฒน์ เพศ ชาย อายุ 40 ปี

สถานภาพ สมรส

ระดับการศึกษา มัธยมศึกษา

ศาสนา คริสต์

อาชีพ รับจ้าง

ประเภทของครอบครัว ครอบครัวเดี่ยว
ตำแหน่งหน้าที่ในชุมชน ครูสอนศาสนาประจำคริสตจักรบ้านเข็กน้อย
1.2.9 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 16 สิงหาคม 2552

นายออมสิน ทรายเทียมทอง เพศ ชาย อายุ 51 ปี

สถานภาพ สมรส

ระดับการศึกษา ปริญญาตรี

ศาสนา คริสต์

อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว

ประเภทของครอบครัว ครอบครัวเดี่ยว

ตำแหน่งหน้าที่ในชุมชน ผู้ประสานงานตระกูลแซ่หว่า ประจำตำบลเข็กน้อย

1.2.10 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 16 สิงหาคม 2552

นายแข็ง สืบทายาท เพศ ชาย อายุ 66 ปี

สถานภาพ สมรส

ระดับการศึกษา ประถมศึกษา

ศาสนา คริสต์

อาชีพ เกษตรกร

ประเภทของครอบครัว ครอบครัวขยาย

ตำแหน่งหน้าที่ในชุมชน ผู้ปกครองคริสตจักรบ้านเข็กน้อย

สรุป

จากสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างข้างต้น สรุปได้ว่า

- กลุ่มตัวอย่าง มีเพศหญิง 5 คน และ เพศชาย 5 คน เท่ากัน
- อายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง คือ 49.6 ปี
- สถานภาพการสมรส สมรสและอยู่ด้วยกัน 9 คน เป็นม้าย 1 คน
- ระดับการศึกษา ประถมศึกษา 3 คน มัธยมศึกษา 3 คน ปริญญาตรี 2 คน และไม่ได้เรียนหนังสือ 2 คน

- กลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 คนนับถือศาสนาคริสต์

- การประกอบอาชีพ มีเกษตรกร 3 คน ธุรกิจส่วนตัว 2 คน รับจ้าง 3 คน และรับ

ราชการ 2 คน

- ประเภทของครอบครัว เป็นครอบครัวเดี่ยว 5 ครอบครัว และครอบครัวขยาย 5

ครอบครัว

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 สภาพความเป็นมาของสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสารตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง และ การใช้แบบสอบถาม กับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเกี่ยวกับสภาพความเป็นมาของสถานภาพหญิงชาวม้ง สภาพความเป็นมาของบทบาทหญิงชาวม้ง และสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง 5 ด้าน ได้แก่ด้านครอบครัว ด้านการเมือง ด้านกฎหมาย ด้านการอบรมศึกษา และด้านเศรษฐกิจ โดยใช้การวิจัยดังนี้

2.1.1 การวิจัยจากเอกสาร

2.1.2 การวิจัยเชิงปริมาณ

2.1.3 การวิจัยเชิงคุณภาพ

โดยมีรายละเอียดในแต่ละเรื่องดังนี้

2.1.1 การวิจัยจากเอกสาร

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารตำราวิชาการ เกี่ยวกับสภาพความเป็นมาของสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง โดยแบ่งเป็น 2 หัวข้อ คือ

- 1) สภาพความเป็นมาของสถานภาพหญิงชาวม้ง
- 2) สภาพความเป็นมาของบทบาทหญิงชาวม้ง

พบสาระสำคัญดังนี้

1) สภาพความเป็นมาของสถานภาพหญิงชาวม้ง

สภาพความเป็นมาของสถานภาพหญิงชาวม้งคือ สถานภาพโดยกำเนิด (Ascribed Status) และสถานภาพสัมฤทธิ์หรือ โดยการกระทำ (Achieved Status) จากการศึกษาพบว่า หญิงชาวม้งมีสถานภาพต่ำกว่าชายค่อนข้างมาก เพราะสังคมชาวม้งมีลักษณะสังคมชายเป็นใหญ่ สังคมให้คุณค่าแก่เพศชายสูงมาก เพราะเป็นสังคมเกษตรกรรม และจากประวัติศาสตร์ของชาวม้งที่มีการทำสงครามกับชาวจีนมาโดยตลอด ลูกชายจึงเป็นสิ่งที่มีความที่ครอบครัวชาวม้งคาดหวังเป็นอย่างมาก อีกทั้งชาวม้งถือสถานภาพทางวงศาตัญญาติฝ่ายบิดาซึ่งลูกชายจะต้องเป็นผู้สืบทอดสกุลและเป็นผู้เลี้ยงดูบิดามารดาชรา ฉะนั้นเพศชายจึงมีสถานภาพสูงกว่าเพศหญิงทุกด้าน

สุจริตลักษณ์ ศีลคุณ ระบุในหนังสือสารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง (2539: 22) ว่าสังคมของชาวม้งมีความสัมพันธ์แบบกลุ่มบรรพบุรุษเดียวกัน โดยมีฝ่ายชายเป็นจุดเริ่มต้น และนับญาติย้อนไปถึงพ่อปู่ ทวด และปู่ทวด ขึ้นไปเรื่อยๆ เท่าที่สามารถจะทำได้เมื่อนับย้อนไปแล้วรู้ว่าแยกมาจากบรรพบุรุษเดียวกันก็ถือว่าอยู่ในสายบรรพบุรุษเดียวกัน ซึ่งความสัมพันธ์นี้ก็ส่งผลถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในยามเจ็บไข้ หรือทุกข์ยากด้วย และ สมัย สุทธิธรรม จากหนังสือสารคดีของชนกลุ่มน้อยบนดอยสูง แม้ว (2541: 41) ได้กล่าวถึงสถานภาพโดยกำเนิดของชาวม้งโดยระบุว่าหลังจากหญิงชาวม้งคลอดลูกแล้ว หากเป็นชายจะเอารกไปฝังบริเวณเสาผีบ้าน ซึ่งเป็นผีบรรพบุรุษ หรือที่เรียกว่าเสายึดเหนี่ยววิญญาณบรรพบุรุษ หากเป็นหญิงก็จะนำรกไปฝังไว้ใต้เตียงห้องนอนของพ่อแม่เด็กจากความเชื่อดังกล่าวสะท้อนถึงการกำหนดสถานภาพของชายหญิงชาวม้งตั้งแต่เกิด คือ ชายเป็นผู้นำและสืบทอดตระกูล ส่วนหญิงเป็นแม่บ้านแม่เรือน และต้องแต่งงานออกเรือนไป สถานภาพของหญิงชาวม้งจึงต่ำกว่าชายมาตั้งแต่กำเนิด เนื่องจากชาวม้งมีประวัติความเป็นมายาวนานในดินแดนประเทศจีนก่อนที่อพยพมาสู่ประเทศไทยและประเทศใกล้เคียงทำให้ชาวม้งมีวัฒนธรรมที่คล้ายกับชาวจีน ซึ่งอมรา พงศาพิชญ์ จากหนังสือความหลากหลายทางวัฒนธรรม (2547: 181) ระบุว่าชนบทรอบเนินมประเพณีและวัฒนธรรมของชาวม้งได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมจีนทำให้ลักษณะครอบครัวของชาวม้งเป็นครอบครัวชายเน้นการสืบสายเลือดฝ่ายชาย ซึ่งมีผลทำให้ฐานะของฝ่ายหญิงต่ำกว่าฝ่ายชาย

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ชาวม้งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ทางสายเลือด โดยจะถือตามวงศาคนญาติฝ่ายชายเป็นหลักคล้ายวัฒนธรรมชาวจีน หญิงชาวม้งจึงมีสถานภาพต่ำกว่าชายทั้งสถานภาพโดยกำเนิดและสถานภาพโดยการกระทำ

2) สภาพความเป็นมาของบทบาทหญิงชาวม้ง

สภาพความเป็นมาของบทบาทหญิงชาวม้ง คือ บทบาทในอุดมคติ (ideal role) บทบาทที่เป็นจริง (actual role) บทบาทที่รับรู้ (perceived role) บทบาทที่คาดหวัง (expecting role) และ บทบาทที่ถูกคาดหวัง (expected role) จากการศึกษาพบว่าหญิงชาวม้งมีบทบาทที่อยู่ในวงจำกัดและเป็นรองผู้ชาย หญิงชาวม้งมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบดูแลงานบ้าน และงานในไร่ด้วย ซึ่งทัศนีย์ ศรีมงคล จากหนังสือเพื่อนชาวดอย(2530: 6) ระบุว่าผู้หญิงม้งจะต้องเรียนปักผ้าตั้งแต่เป็นเด็ก เมื่อแต่งงานแล้วต้องทำงานหนักกว่าผู้ชาย สมัย สุทธิธรรม(2541: 32, 35) ระบุว่า หญิงชาวม้งต้องทำงานในไร่และรับผิดชอบในการจัดหาอาหาร เลี้ยงสัตว์ ทำความสะอาดเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม เย็บปักถักร้อย ประดิษฐ์ลวดลายต่างๆลงบนผ้าเอาไว้ใช้ตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น เหตุผลสำคัญที่สุดที่ผู้ชายม้งจะพิจารณาเลือกหญิงสาวมาเป็นคู่ครองคือต้องมีความขยันขันแข็งส่วนความ

สายนั้นมาเป็นอันดับรอง และ สุริรัตน หงส์สามสิบเจ็ด จากงานวิจัยเรื่อง บทบาทภรรยาชาวม้งในหมู่บ้านแม่แรม อำเภอสอง จังหวัดแพร่ (2548: 31-32) ระบุว่า ภรรยาชาวม้งจะมีหน้าที่หารายได้มาให้บิดามารดาของสามีหรือสามีเก็บหรือใช้จ่าย สามีจะมอบความเป็นใหญ่ในการงานให้ทุกอย่าง ถ้าใครเห็นความเป็นผู้หญิงม้งแล้วจะไม่อยากเกิดมาเป็นมนุษย์อีกต่อไป ยกตัวอย่าง ภรรยาชาวม้งลูกอ่อนต้องผูกลูกไว้ติดกับหลังแล้วออกทำไร่ จนบางครั้งลูกเล็กอยู่ไม่สบายแต่ก็ต้องเอาผูกติดหลังไปทำงานด้วย บางคนทำงานสามอย่างในเวลาเดียวกันมือก็ใช้เย็บเสื้อผ้า เลี้ยงลูกผูกใส่หลังไว้พร้อมกันนี้ก็ใช้เท้าตำข้าว ภรรยาจะต้องทำหน้าที่ให้กำเนิดลูก และครอบครัวมักนิยมการมีลูกชายเป็นอย่างมาก หากไม่มีลูกชายหรือไม่มีลูกเลย สามีก็จะสามารถมีภรรยาได้อีก และหากมีการหย่าร้างเกิดขึ้นจะเป็นเรื่องน่าเศร้ามากสำหรับภรรยาชาวม้งเพราะจะเป็นที่อับอายมากเมื่อต้องมาอยู่กับครอบครัวเดิม จึงพบบ่อยครั้งที่ภรรยาที่เกิดปัญหาเหล่านี้มักจะหาทางออกโดยการฆ่าตัวตาย

จึงสรุปได้ว่าหญิงชาวม้งมีบทบาทที่อยู่ในวงจำกัดและเป็นรองผู้ชาย โดยมีบทบาทที่ถูกคาดหวัง และบทบาทที่เป็นจริง คือ การดูแลลูก การทำงานในไร่ ทำงานบ้าน เลี้ยงสัตว์ เย็บปักถักร้อย และบทบาทในการให้กำเนิดลูกชายแก่ตระกูลของสามี

2.1.2 การวิจัยเชิงปริมาณ

จากการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการศึกษากลุ่มตัวอย่างชาวม้ง บ้านเข็ญน้อย ตำบลเข็ญน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งแบ่งประเด็นดังนี้

- 1) สภาพความเป็นมาของสถานภาพหญิงชาวม้ง
- 2) สภาพความเป็นมาของบทบาทหญิงชาวม้ง
- 3) สถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง 5 ด้าน ได้แก่
  - (1) สถานภาพและบทบาทด้านครอบครัว
  - (2) สถานภาพและบทบาทด้านการเมือง
  - (3) สถานภาพและบทบาทด้านกฎหมาย
  - (4) สถานภาพและบทบาทด้านการอบรมศึกษา
  - (5) สถานภาพและบทบาทด้านเศรษฐกิจ

ซึ่งมีรายละเอียดการวิเคราะห์ดังนี้

- 1) สภาพความเป็นมาของสถานภาพหญิงชาวม้ง

ตารางที่ 4.9 ร้อยละของสภาพความเป็นมาของสถานภาพหญิงชาวม้ง

สภาพความเป็นมาของสถานภาพหญิงชาวม้ง	ใช่	ไม่ใช่
1. ชาวม้งถือสถานภาพทางวงศาตามญาติฝ่ายบิดา	265 (100)	-
2. ชาวม้งมีการแบ่งชนชั้นทางสังคมโดยยึดเพศเป็นหลัก	255 (96.2)	10 (3.8)
3. หญิงชาวม้งมีสถานภาพต่ำกว่าชายชาวม้ง	255 (96.2)	10 (3.8)
4. นอกเหนือจากการแบ่งชนชั้นทางเพศแล้ว ชาวม้งไม่มีการแบ่งชนชั้นทางสังคมด้านอื่นอีก	205 (77.4)	60 (22.6)
5. เมื่อแต่งงานแล้วหญิงชาวม้งต้องเปลี่ยนสถานภาพเป็นคนฝ่ายสามีและต้องถือผีบรรพบุรุษฝ่ายสามี	265 (100)	-

ตารางที่ 4.9 ต่อ

สภาพความเป็นมาของสถานภาพหญิงชาวม้ง	ใช่	ไม่ใช่
6. เมื่อได้รับการศึกษาจะทำให้หญิงชาวม้งมีสถานภาพที่สูงขึ้น	215 (81.1)	50 (18.9)
7. เมื่อหญิงชาวม้งมีอาชีพที่มั่นคง หรือมีฐานะทางการเงินที่ดีจะมีสถานภาพที่สูงขึ้น	235 (88.7)	30 (11.3)
8. ปัจจุบันหญิงชาวม้งมีสถานภาพที่สูงขึ้น	180 (67.9)	85 (32.1)
รวม	1875 (88.4)	245 (11.6)

จากตารางที่ 4.9 เป็นการแสดงจำนวนร้อยละของทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อสภาพความเป็นมาของสถานภาพหญิงชาวม้งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างแต่ละประเด็นแล้ว พบว่าหญิงมีสถานภาพต่ำกว่าชาย ดังนี้

ชาวม้งถือสถานภาพทางวงศ์ญาติของฝ่ายบิดา และ เมื่อแต่งงานแล้วหญิงชาวม้งต้องเปลี่ยนสถานภาพเป็นคนฝ่ายสามีและต้องถือผีบรรพบุรุษฝ่ายสามีเป็นประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 100

รองลงมาคือประเด็น ชาวม้งมีการแบ่งชนชั้นทางสังคมโดยยึดเพศเป็นหลัก คิดเป็นร้อยละ 96.2 และหญิงชาวม้งมีสถานภาพต่ำกว่าชายชาวม้ง คิดเป็นร้อยละ 96.2 เท่ากัน แสดงว่าจากการที่สังคมชาวม้งมีการแบ่งชนชั้นโดยยึดเพศเป็นหลักทำให้หญิงชาวม้งมีสถานภาพต่ำกว่าชายชาวม้ง

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยน้อยที่สุดคือ ปัจจุบันหญิงชาวม้งมีสถานภาพที่สูงขึ้น คิดเป็นร้อยละ 67.9 แสดงว่าปัจจุบันมีแนวโน้มที่หญิงชาวม้งมีสถานภาพที่ดีขึ้นแต่ยังไม่มากนัก

2) สภาพความเป็นมาของบทบาทหญิงชาวม้ง

ตารางที่ 4.10 ร้อยละของสภาพความเป็นมาของบทบาทหญิงชาวม้ง

สภาพความเป็นมาของบทบาทหญิงชาวม้ง	ใช่	ไม่ใช่
1. ชาวม้งมีบทบาทตามสถานภาพทางสังคม และวัฒนธรรม ประเพณี	265 (100)	-
2. ภรรยาชาวม้งต้องยกย่องให้เกียรติสามีและมีบทบาทตามที่ สามีกำหนด	185 (69.8)	80 (30.2)
3. ภรรยาชาวม้งต้องให้ความอนุเคราะห์ญาติฝ่ายสามี	255 (96.2)	10 (3.8)
4. หญิงชาวม้งมีบทบาทรับผิดชอบงานต่างๆภายในครอบครัว เช่น ดูแลบ้านเรือน	265 (100)	-
5. หญิงชาวม้งมีบทบาทในการทำงานหารายได้เพื่อครอบครัว	230 (86.8)	35 (13.2)
6. หญิงชาวม้งถูกคาดหวังไม่ให้เห็นออกทางการเมืองหรือ กฎจารีตในที่สาธารณะ	171 (64.5)	94 (35.5)
7. หญิงชาวม้งปฏิบัติตามบทบาทที่ถูกคาดหวังทางสังคม เช่น ยกย่องให้เกียรติสามีและ ไม่เห็นออกทางการเมืองหรือ กฎจารีตในที่สาธารณะ	140 (52.8)	125 (47.2)
8. เมื่อหญิงชาวม้งมีการศึกษาจะมีบทบาทในด้านต่างๆเช่น บทบาทด้านครอบครัว บทบาทด้านการเมือง หรือบทบาทเศรษฐกิจ เพิ่มขึ้น	190 (71.7)	75 (28.3)

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

สภาพความเป็นมาของบทบาทหญิงชาวม้ง	ใช่	ไม่ใช่
9. ปัจจุบันหญิงชาวม้งสามารถแสดงบทบาทในด้านต่างๆเช่น บทบาทด้านครอบครัว บทบาทด้านการเมือง หรือบทบาท ด้านเศรษฐกิจ เพิ่มขึ้น	210 (79.2)	55 (20.8)
รวม	1911 (80.1)	474 (19.9)

จากตารางที่ 4.10 เป็นการแสดงจำนวนร้อยละของทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อสภาพความเป็นมาของบทบาทหญิงชาวม้งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างแต่ละประเด็นแล้ว พบว่า

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุดคือชาวม้งมีบทบาทตามสถานภาพทางสังคมและวัฒนธรรมประเพณี คิดเป็นร้อยละ 100 และหญิงชาวม้งมีบทบาทรับผิดชอบงานต่างๆภายในครอบครัว เช่น ดูแลบ้านเรือน คิดเป็นร้อยละ 100 เท่ากัน แสดงว่าสถานภาพโดยกำเนิด และวัฒนธรรมประเพณี เป็นตัวกำหนดบทบาทให้แก่หญิงชาวม้ง

รองลงมาคือประเด็น ภรรยาชาวม้งต้องให้ความอนุเคราะห์ญาติฝ่ายสามี คิดเป็นร้อยละ 96.2 แสดงว่าจากวัฒนธรรมการสืบทอดตระกูลฝ่ายชาย เมื่อหญิงชาวม้งแต่งงานต้องเปลี่ยนสถานภาพมาเป็นคนในตระกูลของฝ่ายชายจึงต้องให้ความอนุเคราะห์ญาติฝ่ายสามีด้วย

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยน้อยที่สุดคือ หญิงชาวม้งปฏิบัติตามบทบาทที่ถูกคาดหวังทางสังคม เช่น ยกย่องให้เกียรติสามีและไม่แสดงออกทางการเมืองหรือกฎจารีตในที่สาธารณะ คิดเป็นร้อยละ 52.8 แสดงว่าแม้สังคมชาวม้งจะกำหนดบทบาทให้แก่หญิงชาวม้งแต่ปัจจุบันหญิงชาวม้งก็ไม่ได้ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดนัก

3) สถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง 5 ด้าน

(1) สถานภาพและบทบาทด้านครอบครัว

ตารางที่ 4.11 ร้อยละของสถานภาพและบทบาทด้านครอบครัว

สถานภาพและบทบาทด้านครอบครัว	ใช่	ไม่ใช่
1. ครอบครัวชาวม้งนิยมการมีลูกชายมากกว่าลูกสาว	210 (79.2)	55 (20.8)
2. หากครอบครัวไม่สามารถมีลูกชาย สามีก็มีโอกาสในการมีภรรยาใหม่ได้อีก	180 (67.9)	85 (32.1)
3. หญิงชาวม้งมีสิทธิในการเลือกคู่สมรส	205 (77.4)	60 (22.6)
4. หญิงชาวม้งสามารถปฏิเสธการแต่งงานได้	255 (96.2)	10 (3.8)
5. เมื่อแต่งงานแล้วหญิงชาวม้งต้องเข้ามาอยู่ในครอบครัวของสามี	255 (96.2)	10 (3.8)
6. หญิงชาวม้งจะต้องทำงานรับใช้สามี พ่อแม่สามี และทุกคนในครอบครัว	215 (81.1)	50 (18.9)
7. หญิงชาวม้งมีหน้าที่ทำงานในไร่ และทำงานบ้านด้วย	235 (88.7)	30 (11.3)
8. หญิงชาวม้งต้องตัดเข็บและปักเสื้อผ้าให้กับลูก สามี และบิดามารดาของสามี	265 (100)	-
9. หญิงชาวม้งมีสิทธิในการตัดสินใจมีลูก และสามารถกำหนดจำนวนลูกได้	185 (69.8)	80 (30.2)

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

สภาพความเป็นมาของสถานภาพและบทบาทด้านครอบครัว	ใช่	ไม่ใช่
10. ภรรยาสามารถปฏิเสธการมีเพศสัมพันธ์กับสามีได้หากไม่พร้อม	205 (77.4)	60 (22.6)
11. ขณะตั้งครรภ์ หญิงสาวมั่งได้ลดภาระงานที่เคยทำ	225 (84.9)	40 (15.1)
12. หญิงสาวมั่งเลี้ยงลูกผูกฝ่ายเดียวโดยสามีไม่ได้ช่วย	195 (73.6)	70 (26.4)
13. เมื่อมีปัญหาในครอบครัวหญิงสาวมั่งมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็น	195 (73.6)	70 (26.4)
รวม	2825 (82.0)	620 (18.0)

จากตารางที่ 4.11 เป็นการแสดงจำนวน ร้อยละของทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านครอบครัวพบว่าโดยภาพรวมแล้วหญิงสาวมั่งมีบทบาทด้านครอบครัวสูง ได้แก่

หญิงสาวมั่งต้องตัดเช็มและปักเสื้อผ้าให้กับบุตร สามี และบิดามารดาของสามี โดยมีค่าร้อยละเท่ากับ 100 แสดงว่าหญิงสาวมั่งมีบทบาทด้านนี้มากที่สุดเพราะผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนเห็นด้วย

รองลงมาประเด็นที่ว่าหญิงสาวมั่งสามารถปฏิเสธการแต่งงานได้ และประเด็นเมื่อแต่งงานแล้วหญิงมั่งต้องเข้ามาอยู่ในครอบครัวของสามี โดยมีร้อยละ 96.2 เท่ากันแสดงว่าหญิงมั่งที่ยังไม่สมรสมีสถานภาพที่ค่อนข้างมีอิสระในการเลือกคู่ครองและสามารถปฏิเสธการแต่งงานในกรณีที่ไม่เต็มใจได้ แต่เมื่อแต่งงานแล้วหญิงมั่งจะมีสถานภาพและบทบาทที่ขึ้นอยู่กับสามีและครอบครัวของสามีเพราะจะต้องเข้ามาอาศัยร่วมในครอบครัวของสามี

ส่วนประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ หากครอบครัวไม่สามารถมีลูกชาย สามีก็มีโอกาสในการมีภรรยาใหม่ได้อีก โดยมีร้อยละ 67.9 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยไม่มากนักกว่าหากภรรยาสาวมั่งไม่มีลูกชาย สามีก็อาจมีภรณยาน้อยได้

(2) สถานภาพและบทบาทด้านการเมือง

ตารางที่ 4.12 ร้อยละของสถานภาพและบทบาทด้านการเมือง

สถานภาพและบทบาทด้านการเมือง	ใช่	ไม่ใช่
1. หญิงชาวม้งได้รับการยอมรับในการสมัครเป็นผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อบต.	215 (81.1)	50 (18.9)
2. หญิงชาวม้งได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อบต.	185 (69.8)	80 (30.2)
3. หญิงชาวม้งมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน	234 (88.3)	31 (11.7)
4. หญิงชาวม้งมีโอกาสในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม สหกรณ์ กลุ่มเกษตร หรือกลุ่มต่างๆ ในชุมชน	244 (91.1)	21 (7.9)
5. ในชุมชนของท่านมีหญิงชาวม้งที่รับราชการ	225 (84.9)	40 (15.1)
6. เมื่อมีปัญหาในชุมชนหญิงชาวม้งสามารถเข้าร่วมประชุม และแสดงความคิดเห็นได้	220 (83.0)	45 (17.0)
7. หญิงชาวม้งสามารถออกเสียงในการเลือกผู้นำชุมชนได้	230 (86.8)	35 (13.2)
8. เมื่อมีปัญหาระหว่างตระกูล หญิงชาวม้งสามารถแสดงความคิดเห็นหรือร่วมเจรจาแก้ปัญหาได้	110 (41.5)	155 (58.5)
รวม	1663 (78.4)	457 (21.6)

จากตาราง 4.12 เป็นการแสดงจำนวนร้อยละของทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านการเมืองเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของทัศนคติของกลุ่มตัวอย่าง

แต่ละประเด็นแล้ว พบว่าหญิงชาวม้งมีสถานภาพและบทบาทด้านการเมือง ได้แก่

หญิงชาวม้งมีโอกาสในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ กลุ่มเกษตร หรือกลุ่มต่างๆ ในชุมชน มีบทบาทในการพัฒนาชุมชน และสามารถออกเสียงในการเลือกผู้นำชุมชนได้ เป็นประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าไ้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 91.1 , 88.3 และ 86.8 ตามลำดับ แสดงว่าปัจจุบันหญิงชาวม้งมีสถานภาพในด้านการเมืองค่อนข้างข้างเคียงดีและสามารถแสดงบทบาทต่างๆในชุมชนได้

รองลงมาคือประเด็น ในชุมชนมีหญิงชาวม้งที่รับราชการ และ เมื่อมีปัญหาในชุมชน ผู้หญิงสามารถเข้าร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็นได้ คิดเป็นร้อยละ 84.9 และ 83.0 แสดงว่าหญิงม้งเริ่มมีสถานภาพและบทบาทในทางการเมืองเพราะมีหญิงชาวม้งที่รับราชการบ้างแล้วอีกทั้งเมื่อมีปัญหาในชุมชนหญิงชาวม้งก็สามารถแสดงความคิดเห็นได้

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างให้ความคิดเห็นว่าไ้ช้่น้อยที่สุดคือ เมื่อมีปัญหาระหว่างตระกูลหญิงชาวม้งสามารถแสดงความคิดเห็นหรือร่วมเจรจาแก้ปัญหาได้ คิดเป็นร้อยละ 41.5 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย เพราะในด้านการเมืองตามธรรมเนียมของชาวม้งผู้หญิงยังมีสถานภาพที่ค่อนข้างต่ำและมีบทบาทน้อย

(3) สถานภาพและบทบาทด้านกฎหมาย

ตารางที่ 4.13 ร้อยละของสถานภาพและบทบาทด้านกฎหมาย

สถานภาพและบทบาทด้านกฎหมาย	ใช่	ไม่ใช่
1. หญิงชาวม้งมีสิทธิในการเลือกใช้นามสกุลหลังแต่งงาน	90 (34.0)	175 (66.0)
2. หญิงชาวม้งสามารถฟ้องร้องต่อหัวหน้าตระกูลหรือผู้นำชุมชนในกรณีที่มีมึกรรยาน้อย	220 (83.0)	45 (17.0)
3. ภรรยาสามารถเรียกค่าทดแทนจากสามีในกรณีที่มีมึกรรยาน้อย	200 (75.5)	65 (24.5)
4. หญิงชาวม้งสามารถฟ้องหย่าได้	260 (98.1)	5 (1.9)

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

สถานภาพและบทบาทด้านกฎหมาย	ใช่	ไม่ใช่
5. เมื่อหย่าขาดจากกันจะต้องมีการแบ่งสินสมรสระหว่างสามีและภรรยา	240 (90.6)	25 (9.4)
6. เมื่อหย่าขาดจากกันภรรยา มีสิทธิในการดูแลลูก	260 (98.1)	5 (1.9)
7. หญิงสาวมั่งสามารถร้องเรียนในกรณีที่ถูกทำอนาจาร	260 (98.1)	5 (1.9)
8. หญิงสาวมั่งสามารถร้องเรียนเมื่อถูกข่มขืนจากชายอื่นที่ไม่ใช่สามี	230 (86.8)	35 (13.2)
9. หญิงสาวมั่งสามารถร้องเรียนเมื่อถูกสามีข่มขืน	99 (37.4)	166 (62.2)
10. ในชุมชนของท่านมีการปกป้องผู้หญิงจากการกระทำรุนแรงในครอบครัว	210 (79.2)	55 (20.8)
11. หญิงสาวมั่งมีสิทธิในการรับมรดกจากครอบครัวของตนเมื่อแต่งงานออกเรือนไปแล้ว	170 (64.2)	95 (35.8)
12. หญิงสาวมั่งมีบทบาทในการร่วมตัดสินใจต่างๆในชุมชน	171 (64.5)	94 (35.5)
รวม	2410 (75.8)	770 (24.2)

จากตารางที่ 4.13 เป็นการแสดงจำนวนร้อยละของทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านกฎหมายเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างแต่ละประเด็นแล้ว พบว่า หญิงสาวมั่งมีสถานภาพและบทบาททางด้านกฎหมายได้แก่

หญิงสาวมั่งสามารถฟ้องหย่าได้ เมื่อหย่าขาดกับสามี ภรรยาไม่มีสิทธิในการดูแลลูก และหญิงมั่งสามารถร้องเรียนเมื่อถูกทำอนาจาร ทั้ง 3 ประเด็นตอบว่าใช่ คิดเป็นร้อยละ 98.1 แสดงว่าหญิงสาวมั่งมีสถานภาพและบทบาทที่ค่อนข้างดีในด้านกฎหมายเกี่ยวกับการฟ้องหย่า สิทธิในการดูแลบุตร และ การร้องเรียนเมื่อถูกทำอนาจาร

รองลงมาคือประเด็นเมื่อหย่าขาดกันจะต้องมีการแบ่งสินสมรสระหว่างสามีและภรรยา คิดเป็นร้อยละ 90.6 แสดงว่าหญิงสาวมั่งจะได้รับสินสมรสในกรณีที่หย่าขาดจากสามีซึ่งถือว่ามีสถานภาพและบทบาทที่ดี ในด้านกฎหมายเกี่ยวกับการแบ่งสินสมรส

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยน้อยที่สุดคือ หญิงสาวมั่งสามารถร้องเรียนเมื่อถูกสามีข่มขืน และ หญิงสาวมั่งมีสิทธิในการเลือกใช้นามสกุลหลังแต่งงานคิดเป็นร้อยละ 37.4 และ 34.0 ตามลำดับแสดงว่าหญิงสาวมั่งมีสถานภาพและบทบาทในสองเรื่องนี้ต่ำ

(4) สถานภาพและบทบาทด้านการอบรมศึกษา

ตารางที่ 4.14 ร้อยละของสถานภาพและบทบาทด้านการอบรมศึกษา

สถานภาพและบทบาทด้านการอบรมศึกษา	ใช่	ไม่ใช่
1. หญิงสาวมั่งได้รับการอบรมศึกษาเรื่องการเย็บปักถักร้อย งานบ้าน และงานในไร่	261 (98.5)	4 (1.5)
2. ชายสาวมั่งได้รับการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับการเป็นผู้ นำในครอบครัว การล่าสัตว์ และงานในไร่	241 (90.9)	24 (9.1)
3. มารดาจะเป็นผู้อบรมสั่งสอนลูกสาว	190 (71.7)	75 (28.3)
4. บิดาจะเป็นผู้อบรมสั่งสอนลูกชาย	210 (79.2)	55 (20.8)
5. บิดาและมารดามีบทบาทในการอบรมสั่งสอนลูกชาย หญิงเท่าเทียมกัน	220 (83.0)	45 (17.0)
6. หญิงมั่งได้รับการปลูกฝังความเชื่อว่าตนค้อยกว่าผู้ชาย	160 (60.4)	105 (39.8)
7. ชายมั่งได้รับการสั่งสอนให้มีความเชื่อว่าผู้หญิงมี สถานภาพต่ำกว่าตน	140 (52.8)	125 (47.2)

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

สถานภาพและบทบาทด้านการอบรมศึกษา	ใช่	ไม่ใช่
8. พ่อแม่ชาวม้งนิยมส่งเสียลูกชายให้มีการศึกษามากกว่าลูกสาว	140 (52.8)	125 (47.2)
9. ลูกสาวได้รับการถ่ายทอดทักษะทางอาชีพจากครอบครัวเท่าเทียมกับลูกชาย	230 (86.8)	35 (13.2)
10. หญิงชาวม้งมีโอกาสในการเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับอาชีพ อนามัย หรือด้านอื่นๆ	249 (94.0)	16 (6.0)
11. โอกาสทางการศึกษาของหญิงและชายชาวม้งเกิดจากค่านิยม ความเชื่อ และประเพณีของม้ง	230 (86.8)	35 (13.2)
12. ในปัจจุบันหญิงชาวม้งได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้น	230 (94.3)	15 (5.7)
รวม	2501 (79.1)	659 (20.9)

จากตารางที่ 4.14 เป็นการแสดงจำนวนร้อยละของทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านการอบรมศึกษาเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างแต่ละประเด็นแล้ว พบว่า

หญิงชาวม้งได้รับการอบรมศึกษาเรื่องการเย็บปักถักร้อย งานบ้าน และงานในไร่ เป็นประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 98.5 แสดงว่าหญิงชาวม้งมีบทบาทในการทำงานทั้งงานบ้านและงานในไร่สูง

รองลงมาคือประเด็นที่ว่าในปัจจุบันหญิงชาวม้งได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้น และหญิงชาวม้งมีโอกาสในการเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับอาชีพ อนามัย หรือด้านอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 94.3 และ 94.0 แสดงว่าปัจจุบันหญิงม้งได้รับการอบรมศึกษามากขึ้น

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยน้อยที่สุดคือ ชายชาวม้งได้รับการสั่งสอนให้มีความเชื่อว่าผู้หญิงมีสถานภาพต่ำกว่าตน และบิดามารดาชาวม้งนิยมส่งเสียลูกชายให้มีการศึกษามากกว่า

ถูกสาวคิดเป็นร้อยละ 52.8 เท่ากัน แสดงว่าปัจจุบันค่านิยมดังกล่าวในสังคมชาวม้งได้เริ่มลดน้อยลงแล้ว ทั้งนี้เป็นเพราะผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจึงทำให้บิดามารดาชาวม้งส่งเสริมด้านการศึกษาให้แก่ลูกสาวและลูกชายเท่าเทียมกัน ซึ่งต่างจากอดีตที่จะส่งเสริมเฉพาะลูกชายเท่านั้น

(5) สถานภาพและบทบาทด้านเศรษฐกิจ

ตารางที่ 4.15 สถานภาพและบทบาทด้านเศรษฐกิจ

สถานภาพและบทบาทด้านเศรษฐกิจ	ใช่	ไม่ใช่
1. หญิงชาวม้งเป็นผู้วางแผนในการทำมาหากินในครอบครัว	211 (79.6)	54 (20.4)
2. ชายชาวม้งเป็นผู้วางแผนเกี่ยวกับธุรกิจและการค้าขาย	170 (64.2)	95 (35.8)
3. ชายชาวม้งเป็นแรงงานสำคัญในครอบครัว	260 (98.1)	5 (1.9)
4. หญิงชาวม้งเป็นแรงงานสำคัญในครอบครัว	220 (83.0)	45 (17.0)
5. หญิงชาวม้งมีสิทธิในการเก็บเงินที่เป็นรายได้ของครอบครัว	160 (60.4)	105 (39.6)
6. ชายชาวม้งเป็นผู้บริหารทรัพย์สินในครอบครัว	240 (90.6)	25 (9.4)
7. หญิงชาวม้งมีสิทธิในการจัดการบริหารทรัพย์สินในครอบครัว	119 (44.9)	146 (55.1)
8. ชาวม้งไม่นิยมการเป็นลูกจ้าง	120 (45.3)	145 (54.7)

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

สถานภาพและบทบาทด้านเศรษฐกิจ	ใช่	ไม่ใช่
9. ในยุคปัจจุบันหญิงชาวม้งสามารถหารายได้เสริมนอกจากการทำไร่ทำสวน	260 (98.1)	5 (1.9)
10. จากการทำอาชีพเสริมเช่น การค้าขาย หรืองานฝีมือ ทำให้หญิงมีอำนาจในเรื่องทรัพย์สินมากขึ้น	151 (57.0)	114 (43.0)
รวม	1911 (72.1)	739 (27.9)

จากตารางที่ 4.15 เป็นการแสดงจำนวนร้อยละของทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านเศรษฐกิจเมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละประเด็นแล้วพบว่าหญิงชาวม้งมีบทบาททางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุดคือ ประเด็นชายชาวม้งเป็นแรงงานสำคัญในครอบครัว และในปัจจุบันหญิงชาวม้งสามารถหารายได้เสริมนอกจากการทำไร่ทำสวน คิดเป็นร้อยละ 98.1 เท่ากัน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอย่างมาก ว่าชายชาวม้งเป็นแรงงานที่สำคัญในครอบครัว และ หญิงชาวม้งมีบทบาทในการหารายได้เสริมให้แก่ครอบครัว

รองลงมาเป็นประเด็นที่ว่าชายม้งเป็นผู้บริหารทรัพย์สินในครอบครัว และหญิงชาวม้งเป็นแรงงานสำคัญในครอบครัว โดยมีค่าร้อยละเฉลี่ยเท่ากับ 90.6 และ 83.0 แสดงว่า ชายชาวม้งเป็นผู้บริหารทรัพย์สินในครอบครัว และ หญิงม้งมีบทบาทในการเป็นแรงงานที่สำคัญในครอบครัว เช่นเดียวกับผู้ชาย

สำหรับประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยน้อยที่สุดคือ ประเด็นที่ว่าหญิงชาวม้งมีสิทธิในการจัดการบริหารทรัพย์สินในครอบครัวซึ่งมีค่าร้อยละ 44.9 แสดงว่าหญิงชาวม้งมีสิทธิในการจัดการทรัพย์สินในครอบครัวน้อย และมีสถานภาพและบทบาทในด้านนี้ต่ำกว่าผู้ชาย

สรุป

จากการวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับสภาพความเป็นมาของสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. สภาพความเป็นมาของสถานภาพหญิงชาวม้ง

ชาวม้งถือสถานภาพทางวงศ์ญาติของฝ่ายบิดา เมื่อแต่งงานแล้วหญิงชาวม้งต้องเปลี่ยนสถานภาพเป็นคนฝ่ายสามี ในสังคมชาวม้งมีการแบ่งชนชั้นทางสังคมโดยผู้หญิงเป็นชนชั้นสองซึ่งมีสถานภาพต่ำกว่าผู้ชาย อย่างไรก็ตามผู้หญิงก็สามารถพัฒนาสถานภาพให้สูงขึ้นได้โดยการศึกษา อาชีพ และฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งปัจจุบันมีแนวโน้มที่ผู้หญิงชาวม้งมีสถานภาพที่ดีขึ้น

2. สภาพความเป็นมาของบทบาทหญิงชาวม้ง

หญิงชาวม้งจะมีบทบาทรับผิดชอบงานบ้าน และงานในไร่ อีกทั้งต้องให้ความอนุเคราะห์ญาติฝ่ายสามี ขก่องให้เกียรติสามี ส่วนในด้านสังคมหญิงชาวม้งจะไม่แสดงออกทางการเมืองหรือกฎจารีตในที่สาธารณะ แต่ถ้าหญิงชาวม้งมีสถานภาพที่สูงขึ้น จากการศึกษา หรือฐานะทางเศรษฐกิจ ก็จะทำให้มีบทบาทในสังคมมากขึ้นด้วย และแม้ว่าสังคมชาวม้งจะกำหนดบทบาทให้แก่หญิงชาวม้งอย่างชัดเจน แต่ปัจจุบันก็ไม่ได้มีความเคร่งครัดนัก

3. สถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง 5 ด้าน

สถานภาพและบทบาทของชาวม้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านครอบครัว ด้านการเมือง ด้านกฎหมาย ด้านการอบรมศึกษา และด้านเศรษฐกิจ สามารถสรุปได้ ดังนี้

1) สถานภาพและบทบาทด้านครอบครัว พบว่าหญิงชาวม้งมีบทบาทด้านครอบครัวสูง คือ ต้องตัดเย็บและปักเสื้อผ้าให้กับลูก สามี และบิดามารดาของสามี หญิงชาวม้งสามารถปฏิเสธการแต่งงานที่ผู้ใหญ่จัดหาให้ได้ แต่เมื่อแต่งงานแล้วหญิงชาวม้งต้องเข้ามาอยู่ในครอบครัวของสามีและจะมีบทบาทตามที่สามีและครอบครัวของสามีกำหนด

2) สถานภาพและบทบาทด้านการเมือง พบว่าปัจจุบันหญิงชาวม้งมีสถานภาพในด้านการเมืองภาครัฐค่อนข้างดีสามารถแสดงบทบาทต่างๆ ในชุมชนได้ แต่การเมืองตามวัฒนธรรมชาวม้ง ผู้หญิงม้งยังไม่สามารถแสดงความคิดเห็นหรือร่วมเจรจาแก้ปัญหาได้

3) สถานภาพและบทบาทด้านกฎหมาย พบว่า ประเด็นที่หญิงชาวม้งยังมีสถานภาพและบทบาทน้อย คือ หญิงชาวม้งไม่สามารถร้องเรียนเมื่อถูกสามีข่มขืน และ ไม่มีสิทธิในการเลือกใช้นามสกุลหลังแต่งงาน ประเด็นที่มีสิทธิค่อนข้างดี คือ การฟ้องหย่า การแบ่งสินสมรส สิทธิในการดูแลบุตร และ การร้องเรียนเมื่อถูกทำอนาจาร

4) สภาพความเป็นมาของสถานภาพและบทบาทด้านการอบรมศึกษา พบว่า

ในอดีตหญิงชาวม้งจะได้รับการอบรมสั่งสอนว่าคนมีสถานภาพที่ต่ำกว่าผู้ชาย และบิดามารดาชาวม้งนิยมส่งเสียลูกชายให้มีการศึกษามากกว่าลูกสาว แต่ปัจจุบันค่านิยมดังกล่าวในสังคมชาวม้งได้เริ่มลดน้อยลงแล้ว

5) สถานภาพและบทบาทด้านเศรษฐกิจ พบว่า ทั้งผู้ชายและผู้หญิงชาวม้งล้วนเป็นแรงงานสำคัญในครอบครัว ในปัจจุบันหญิงชาวม้งสามารถหารายได้เสริมทำให้มีสถานภาพด้านเศรษฐกิจดีขึ้น

จากข้อมูลทำให้เห็นได้ว่าในสังคมชาวม้งกำหนดชนชั้นทางสังคม โดยเพศชายจะมีสถานภาพที่สูงกว่าเพศหญิง ผู้หญิงจึงมีบทบาทตามที่ผู้ชายกำหนด แต่ผู้หญิงสามารถพัฒนาสถานภาพและบทบาทของตนได้ด้วยการศึกษา และอาชีพหรือฐานะทางเศรษฐกิจ และปัจจุบันพบว่าหญิงชาวม้งมีสถานภาพและบทบาทในด้านต่างๆสูงขึ้น

2.1.3 การวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เกี่ยวกับสภาพความเป็นมาของสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งแบ่งประเด็น ดังนี้

- 1) สภาพความเป็นมาของสถานภาพหญิงชาวม้ง
- 2) สภาพความเป็นมาของบทบาทหญิงชาวม้ง
- 3) สถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง 5 ด้าน ได้แก่
  - (1) สถานภาพและบทบาทด้านครอบครัว
  - (2) สถานภาพและบทบาทด้านการเมือง
  - (3) สถานภาพและบทบาทด้านกฎหมาย
  - (4) สถานภาพและบทบาทด้านการอบรมศึกษา
  - (5) สถานภาพและบทบาทด้านเศรษฐกิจ

โดยมีรายละเอียดการวิเคราะห์ ดังนี้

- 1) สภาพความเป็นมาของสถานภาพหญิงชาวม้ง

ในการสัมภาษณ์ นางน้ำทิพย์ ชาววิวัฒน์ นางวรรณจิต ทราชมทอง นางยิว สืบทายาท นางเบญจมาศ แซ่เฮอ นางอรนิจ ทรงสวัสดิวงศ์ นายประจวบ ฤทธิเนติกุล นายไกรศักดิ์ แซ่หठी นายเส็ง ชาววิวัฒน์ นายออมสิน ทราชมทอง และ นายเซ่ง สืบทายาท เมื่อวันที่ 14-16 สิงหาคม 2552 ผู้นำชาวม้งบ้านเข็กน้อย ทั้ง 10 คน ได้ให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันเกี่ยวกับสภาพความเป็นมาของสถานภาพหญิงชาวม้ง ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 3 ยุค ดังนี้

1.1 ยุคเริ่มแรกการตั้งถิ่นฐานบ้านเข็กน้อย (พ.ศ. 2488 – 2510)

นับตั้งแต่ชาวม้งได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่บนเขาสูงและที่ราบเชิงเขาในดินแดนของประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2390-2420 เป็นต้นมา (ประสิทธิ์ ลีปรีชา 2548: 9) ก็ได้มีการกระจายตัวไปสู่ท้องถื่นต่างๆ ในหลายพื้นที่ สำหรับชาวม้งบ้านเข็กน้อยได้อพยพมาจากจังหวัดเชียงราย พะเยา และ น่าน ราว พ.ศ. 2488 และได้จัดตั้งเป็นหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2475 โดยยึดอาชีพเกษตรกรรมเพื่อการยังชีพเป็นหลัก ราว พ.ศ. 2506 ได้มีโรงเรียนในชุมชนแต่มีผู้สนใจเรียนไม่มากนัก นักเรียนในรุ่นแรกมีเพียง 8 คนเท่านั้น ในยุคนี้เป็นช่วงเวลาที่ชาวม้งบ้านเข็กน้อยมีการติดต่อกับสังคมภายนอกน้อย ลักษณะสังคมเป็นสังคมแบบจารีตประเพณีดั้งเดิม มีการจัดการดูแลสังคมโดยใช้ระบบแซ่สกุล ซึ่งเป็นแซ่สกุลฝ่ายชาย สถานภาพของบุคคลในสังคมขึ้นอยู่กับแซ่สกุลเป็นหลัก จึงทำให้สถานภาพของหญิงต่ำกว่าชาย จากการสัมภาษณ์ผู้นำชาวม้งบ้านเข็กน้อยทั้ง 10 คน ได้ให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันซึ่งสอดคล้องกับเอกสารทางวิชาการและการวิจัยเชิงปริมาณที่ได้ระบุไว้ข้างต้นว่า สังคมชาวม้งเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญกับเพศชายเป็นอย่างมากเพราะเป็นสังคมที่มีการสืบทอดตระกูลฝ่ายชาย หญิงชาวม้งไม่อยู่ในสถานภาพที่สามารถสืบทอดสกุลได้ ในสังคมชาวม้งมีการแบ่งชนชั้นโดยเพศชายจะมีสถานภาพที่สูงกว่าเพศหญิง ผู้หญิงจะมีหลายสถานภาพเช่น สถานภาพลูกสาว สถานภาพลูกสะใภ้ และสถานภาพแม่ เป็นต้น เมื่อยังไม่แต่งงานหญิงชาวม้งจะมีสถานภาพเป็นคนของตระกูลบิดา ต้องเคารพเชื่อฟังบิดามารดาของตน โดยเฉพาะบิดาซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว เมื่อแต่งงานแล้วหญิงชาวม้งจะต้องตัดขาดจากตระกูลเดิมของตน และเปลี่ยนสถานภาพเป็นคนของตระกูลสามีต้องนับถือผีฝ่ายสามี ถ้าครอบครัวฝ่ายสามีเป็นครอบครัวขยายบิดาของสามีจะเป็นหัวหน้าครอบครัว หากเป็นครอบครัวเดี่ยวสามีจะเป็นหัวหน้าครอบครัว ภรรยาต้องเคารพและเชื่อฟังสามี สถานภาพของหญิงชาวม้งในยุคนี้จึงต่ำกว่าชายชาวม้งทุกด้านทั้งสถานภาพโดยกำเนิด และสถานภาพโดยการกระทำ

1.2 ยุคการรับอิทธิพลจากสังคมภายนอก (พ.ศ. 2510 – 2525)

สังคมชาวม้งในยุคนี้มีการเปลี่ยนแปลงสังคมภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเฉพาะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 - 3 (พ.ศ. 2504 - 2519) ที่เน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยรัฐได้ลงทุนในสิ่งก่อสร้างขั้นพื้นฐานในรูปแบบของการคมนาคมขนส่ง และเขื่อนเพื่อการชลประทานและพลังงานไฟฟ้า สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่รวดเร็วยิ่งขึ้น การพัฒนาดังกล่าวทำให้ชาวม้งมีการติดต่อสัมพันธ์กับสังคมภายนอก รับวัฒนธรรมจากภายนอกมากขึ้น สังคมชาวม้งช่วงนี้จึงเริ่มเปลี่ยนแปลงเพราะได้รับอิทธิพลจากภายนอก ซึ่งส่งผลต่อสถานภาพของบุคคลในชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงบ้าง เช่นฐานะทางเศรษฐกิจหรือระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมากขึ้น เนื่องจากการเข้าถึงทรัพยากรไม่เท่าเทียมกัน

แต่ส่วนใหญ่เป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับผู้นำของสังคมซึ่งเป็นผู้ชาย เช่น การเปลี่ยนมาทำการเกษตรเพื่อการค้าซึ่งต้องได้รับการอบรมศึกษาก่อนเน้นไปที่ผู้นำชุมชนซึ่งเป็นผู้ชาย หรือการออกจากชุมชนเพื่อไปเป็นแรงงานในเมือง และไปศึกษาต่อในเมืองส่วนใหญ่ยังเป็นผู้ชาย ส่วนสถานภาพของหญิงสาวมั่งในยุคนี้อาจยังไม่มีเปลี่ยนแปลงมากนัก กล่าวคือ ผู้หญิงยังคงมีสถานภาพต่ำกว่าผู้ชายตามแนวปฏิบัติของจารีตชาวมั่งแบบดั้งเดิม

1.3 ยุคการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (พ.ศ. 2525 - ปัจจุบัน)

จากเดิมชาวมั่งทำการเกษตรเพื่อการยังชีพ และมีวิถีชีวิตที่พึ่งพาอาศัยกันโดยเฉพาะในแซ่สกุล ซึ่งเป็นแซ่สกุลฝ่ายชาย ผู้หญิงมีสถานภาพที่ต่ำกว่าผู้ชายภายใต้จารีตประเพณีของชาวมั่ง แต่ผลจากการพัฒนาสังคมภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตลอดระยะเวลากว่า 40 ปีที่ผ่านมาโดยการที่รัฐได้พัฒนาระบบการศึกษาในชุมชน ทำให้ชาวมั่งได้รับการศึกษาสูงขึ้นทั้งชายและหญิง และพัฒนาระบบเกษตรพาณิชย์มาสู่ชุมชน ทำให้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมได้เข้ามาสู่สังคมชาวมั่ง ด้วยความบีบคั้นของระบบเศรษฐกิจดังกล่าว และความต้องการแรงงานในการเกษตรลดลงเนื่องจากที่ดินในการทำกินไม่เพียงพอ และจากนโยบายการควบคุมอัตราการเพิ่มประชากรทำให้ชาวมั่งลดจำนวนบุตรลงและมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น วิถีชีวิตที่พึ่งพาอาศัยกันภายในชุมชนหมดไปกลายเป็นการใช้เงินเพื่อจ้างแรงงาน วัฒนธรรมและงานหัตถกรรมของชาวมั่งกลายมาเป็นสินค้า หนุ่มสาวชาวมั่งจำนวนมากได้อพยพเข้ามาทำงานหรือเข้ามาศึกษาต่อในเมือง การเปลี่ยนแปลงนี้ก่อให้เกิดปัญหาชุมชนล่มสลาย เพราะระบบการศึกษาไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน นักเรียนที่เข้าสู่กระบวนการศึกษาไม่สามารถกลับมาทำไร่ทำสวนได้ จึงต้องไปเป็นแรงงานในเมือง ผู้หญิงชาวมั่งจึงมีสถานภาพที่หลากหลายขึ้น เช่น การเป็นลูกจ้าง การเป็นแม่ค้า การรับราชการ หรือทำงานบริษัท และด้วยการเปลี่ยนแปลงทางสังคมดังกล่าวจึงทำให้หญิงชาวมั่งสามารถเลื่อนสถานภาพทางสังคมของตนให้สูงขึ้นด้วยฐานะทางเศรษฐกิจ หรือ การศึกษา แต่มิได้หมายความว่า จะเท่าเทียมกับผู้ชายเสียทีเดียวเพราะในภาพรวมทางจารีตประเพณีหญิงชาวมั่งก็ยังมีสถานภาพต่ำกว่าชายชาวมั่ง

สรุป สภาพความเป็นมาของสถานภาพหญิงชาวมั่ง บ้านเข็กน้อย

- ยุคเริ่มแรกการตั้งถิ่นฐานบ้านเข็กน้อย (พ.ศ. 2488 – 2510) มีลักษณะสังคมแบบชายเป็นใหญ่ สถานภาพของบุคคลในสังคมขึ้นอยู่กับแซ่สกุลเป็นหลัก ซึ่งถือตามแซ่สกุลฝ่ายชาย จึงทำให้สถานภาพของหญิงต่ำกว่าชาย

- ยุคการรับอิทธิพลจากสังคมภายนอก (พ.ศ. 2510 – 2525) ชาวมั่งได้รับอิทธิพลจากภายนอกทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำให้สถานภาพของบุคคลในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงและแตกต่างกันมากขึ้น

เช่น ด้านเศรษฐกิจ และระดับการศึกษาแต่ส่วนใหญ่เป็นผู้ชายที่ได้รับผลกระทบ ส่วนผู้หญิงยังมีสถานภาพต่ำกว่าชายตามวัฒนธรรมชาวม้ง

- ยุคการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (พ.ศ. 2525 - ปัจจุบัน) ผลจากการพัฒนาสังคมภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตลอดระยะเวลากว่า 40 ปีทำให้สังคมชาวม้งเปลี่ยนแปลงไปมาก ทั้งด้านเศรษฐกิจ การศึกษา ฯลฯ หญิงชาวม้งมีสถานภาพที่หลากหลายขึ้นและสามารถเลื่อนสถานภาพให้สูงขึ้นได้ด้วยฐานะทางเศรษฐกิจ หรือระดับการศึกษา อย่างไรก็ตาม สถานภาพของหญิงชาวม้งยังคงต่ำกว่าผู้ชายโดยเฉพาะในแง่ของวัฒนธรรมประเพณีชาวม้ง

2) สภาพความเป็นมาของบทบาทหญิงชาวม้ง

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชาวม้งบ้านเข็กน้อย ทั้ง 10 คน ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความเป็นมาของบทบาทหญิงชาวม้งไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับเอกสารทางวิชาการและการวิจัยเชิงปริมาณที่ได้ระบุไว้ข้างต้น ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 3 ยุค ดังนี้

2.1 ยุคเริ่มแรกการตั้งถิ่นฐานบ้านเข็กน้อย (พ.ศ. 2488 – 2510)

ในยุคเริ่มแรกการตั้งถิ่นฐานบ้านเข็กน้อยชาวม้งยังคงมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมซึ่งเป็นสังคมยุคทำการเกษตรเพื่อยังชีพเป็นหลัก โดยมีพืชที่สำคัญคือ ข้าว และข้าวโพด ชาวม้งมีการแบ่งบทบาทของชายและหญิงอย่างชัดเจน ผู้ชายมีบทบาทเป็นผู้นำ ซึ่งมีหน้าที่ในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องสำคัญภายในครอบครัว และทำงานที่ต้องใช้กำลัง ส่วนผู้หญิงมีบทบาทเป็นผู้ตามที่ดีคือทำตามที่ผู้ชายหรือหัวหน้าครอบครัวกำหนด และบทบาทตามจารีตประเพณีซึ่งบทบาทหญิงชาวม้งก็ขึ้นอยู่กับสถานภาพด้วย เช่น ลูกสาวชาวม้งเมื่อมีอายุประมาณ 7-8 ขวบหรือโตพอจะช่วยเหลือตนเองได้ ก็มีหน้าที่เรียนรู้งานเย็บปักถักร้อย ช่วยเหลือแบ่งเบาภาระงานบ้าน ดิ้นเข้าช่วยมารดาหุงหาอาหาร ไปไร่กับบิดามารดาและเลี้ยงน้องเพื่อเป็นการเรียนรู้งานของผู้หญิง เมื่อลูกสาวมีอายุ 13-15 ปีก็ถือว่าโตแล้วและมีบทบาทในการทำงานทุกอย่างแทนมารดา คือต้องตื่นนอนเป็นคนแรกในครอบครัวตั้งแต่เช้าตรู่เพื่อเตรียมอาหารเช้าให้แก่สมาชิกทุกคนในครอบครัว จากนั้นก็เตรียมตัวไปทำงานในไร่ และกลับมาดักน้ำ หุงหาอาหารและทำงานบ้านในเวลาเย็น ขณะเดียวกันต้องเย็บปักถักร้อยลดลยผ้าปักม้ง เพื่อเตรียมตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าให้แก่ตนเองและพี่ชายหรือน้องชายเพื่อสวมใส่ในช่วงเทศกาลปีใหม่ด้วย เมื่อแต่งงานแล้วหญิงสาวในฐานะลูกสะใภ้มีบทบาทในการทำงานรับใช้สามีและครอบครัวของสามีต้องทำงานทั้งงานบ้านและงานในไร่โดยรับผิดชอบงานต่างๆของแม่สามี เมื่อมีลูกสาวหญิงชาวม้งมีบทบาทในการเลี้ยงดูลูก และอบรมสั่งสอนลูกสาวเมื่อเริ่มโตเพื่อเตรียมลูกสาวสำหรับการเป็นสะใภ้ที่ดีในอนาคตต่อไป นอกเหนือจากบทบาทในครอบครัวแล้วหญิงชาวม้งแทบจะไม่มีบทบาทในชุมชนเลยโดยเฉพาะบทบาททางการเมืองและกฎจารีตเลยเพราะถือว่าไม่ใช่หน้าที่ของผู้หญิง

2.2 ยุคการรับอิทธิพลจากสังคมภายนอก (พ.ศ. 2510 – 2525)

พุทธศักราช 2510 พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้มาปลุกระดมให้ชาวม้งฝึกฝึในระบอบคอมมิวนิสต์ เป็นเหตุให้ชาวม้งถูกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเข้าป่าเพื่อเป็นแนวร่วม อีกกลุ่มหนึ่งเข้าเมืองร่วมกับรัฐบาลเพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ ในยุคนี้นางราชการได้ฝึกชาวม้งกลุ่มหนึ่งเพื่อเป็นทหาร เรียกว่า “ชาวเขาอาสาสมัคร” เพื่อร่วมต่อต้านคอมมิวนิสต์ ซึ่งในกลุ่มชาวเขาอาสาสมัครนี้ก็มีผู้หญิงชาวม้งรวมอยู่ด้วย ถือเป็นบทบาทใหม่ที่หญิงชาวม้งได้มีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งแตกต่างจากการเมืองตามวัฒนธรรมของชาวม้งอย่างสิ้นเชิงที่ผู้หญิงไม่มีบทบาทเลย จนกระทั่งพ.ศ. 2525-2527 การต่อสู้ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์กับรัฐบาลได้ยุติลงและบทบาทของหญิงชาวม้งดังกล่าวก็ยุติลงด้วย ในพ.ศ. 2525 รัฐบาลมีการตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับชาวเขาและการปลูกพืชเสพติด โดยมีเป้าหมายจัดระเบียบการประกอบอาชีพบนภูเขาให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของทางราชการ ลดการปลูกฝิ่น และพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้ชาวเขามีความเป็นอยู่ขั้นพื้นฐานใกล้เคียงกับคนไทยพื้นราบ อีกทั้งพยายามควบคุมอัตราการเพิ่มประชากรด้วย สังคมชาวม้งบ้านเข็กน้อยในยุคนี้นี้จึงเปลี่ยนเป็นสังคมเกษตรเพื่อการพาณิชย์ โดยมีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญคือ ชิง สมาชิกในสังคมต้องปรับตัวกับระบบเศรษฐกิจใหม่ที่เข้ามาในชุมชน รวมทั้งปรับเปลี่ยนบทบาทจากอดีตในด้านของการทำมาหากิน ซึ่งแต่เดิมเป็นการทำเกษตรเพื่อการยังชีพซึ่งผู้หญิงจะมีบทบาทในการวางแผนปลูกพืชต่างๆ แต่เมื่อเศรษฐกิจเปลี่ยน มีระบบความรู้ใหม่ๆเข้ามา ผู้นำครอบครัวซึ่งเป็นผู้ชายต้องเป็นผู้เข้ารับการอบรมจากภาครัฐและเป็นผู้วางแผนในการปลูกพืชเพื่อการพาณิชย์ และติดต่อค้าขายทำธุรกิจด้วย เพราะการพัฒนาในช่วงนี้ยังเข้าไม่ถึงกลุ่มผู้หญิงม้งที่จัดเป็นชนชั้นสอง ฉะนั้นโอกาสทางการอบรมศึกษาและการพัฒนาต่างๆจึงเป็นของผู้ชายม้งเป็นส่วนใหญ่ บทบาทต่างๆของหญิงชาวม้ง ก็ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตมากนัก แต่บทบาทที่เพิ่มขึ้นมาของหญิงชาวม้งในช่วงนี้ คือบทบาทการหารายได้ช่วยครอบครัวเพราะเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ทำให้เงินสดเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับครอบครัว รวมทั้งนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องที่มีรูปแบบชายชนรมชาติและศิลปวัฒนธรรมเพื่อเอาใจนักท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรมของชาวม้งจึงกลายมาเป็นสินค้า ซึ่งหญิงชาวม้งสามารถหารายได้จากการค้าขายของที่ระลึก ผ้าปัก หรือสมุนไพร ให้แก่นักท่องเที่ยวจึงทำให้ผู้หญิงชาวม้งมีบทบาทด้านเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น

2.3 ยุคการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (พ.ศ. 2525 - ปัจจุบัน)

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5- 6 (พ.ศ. 2525-2534) ที่มีนโยบายแก้ปัญหาความยากจนและพัฒนาชนบทที่ด้อยหลัง โดยมีเป้าหมายชัดเจน คือ กลุ่มสตรี กลุ่มเด็กและเยาวชนและกลุ่มชาวเขา โดยพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น การเปิดโอกาสให้องค์กรประชาสังคมมีส่วนในการพัฒนาชนบทและส่งเสริมแนวทางการพัฒนาแบบมี

ส่วนร่วมและพึ่งตนเอง ทำให้อสังครท้อถอยเติบโตขึ้น นโยบาย 66/2523 ซึ่งยกโทษให้กับผู้เคยเข้าร่วมพรรคคอมมิวนิสต์ ก็มีสวนช่วยเสริมให้ภาคชนบทแข็งแกร่งขึ้นด้วย (อมรา พงศาพิชญ์ 2547: 221) จากนโยบายนี้ส่งผลให้เกิดสภาพลชนกน้อย เมื่อ พ.ศ. 2537 และองค์การบริหารส่วนตำบลเล็กน้อยเมื่อ พ.ศ. 2539 การปกครองภายในสังคมซึ่งแต่เดิมดูแลกันโดยใช้ระบบแซ่สกุลที่ให้โอกาสเฉพาะผู้ชายเป็นผู้จัดการดูแลชุมชนเท่านั้น ได้ลดบทบาทลง โดยมีภาครัฐเข้ามาดูแลชุมชนมากขึ้น จึงเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้หญิงมีบทบาทในด้านสังคมมากขึ้น โดยการเข้าร่วมกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มกิจกรรมสร้างรายได้ในบ้านเล็กน้อย ซึ่งการรวมกลุ่มนี้ทำให้ผู้หญิงมีพื้นที่ในการแสดงบทบาทเพื่อร่วมพัฒนาชุมชนมากขึ้น ถือเป็นบทบาทใหม่ของหญิงชาวม้งในยุคนี้ เมื่อสังคมได้รับการพัฒนาและมีการเปลี่ยนแปลง วิถีชีวิต และค่านิยมของคนในสังคมก็เปลี่ยนไปด้วย ชาวม้งให้ความสนใจการศึกษาและหญิงชายชาวม้งรุ่นใหม่ในบ้านเล็กน้อยได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น โดยพบว่าปัจจุบันโรงเรียนบ้านเล็กน้อยมีการสอนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยมีนักเรียน 1,856 คน ซึ่งนักเรียนเกือบทั้งหมดเป็นชาวม้ง ทั้งนี้เพราะสภาพการบีบคั้นของระบบเศรษฐกิจ และการจำกัดที่ดินทำมาหากิน ชาวม้งจึงต้องเปลี่ยนวิถีชีวิตโดยการเรียนหนังสือเพื่อมาเป็นแรงงานในเมือง อีกทั้งชาวม้งตระหนักดีว่าการศึกษาจะสามารถช่วยยกระดับสถานภาพของตนเองได้ จึงได้ส่งเสริมบุตรหลานให้ได้รับการศึกษาอย่างเต็มที่ ทำให้ปัจจุบันหญิงชาวม้งมีสถานภาพด้านการศึกษาสูงขึ้น และสามารถแสดงบทบาทในด้านต่างๆ ได้มากขึ้นด้วย เช่น ภรรยาซึ่งต้องดูแลสามี ลูกและครัวเรือน แต่อาจมีอาชีพเป็นแม่ค้า ทำให้มีบทบาททางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น และสามีก็มีบทบาทในการช่วยเหลืองานบ้านมากขึ้น เป็นต้น

สรุป สภาพความเป็นมาของบทบาทหญิงชาวม้ง บ้านเล็กน้อย

- ยุคเริ่มแรกการตั้งถิ่นฐานบ้านเล็กน้อย (พ.ศ. 2488 – 2510) บทบาทของหญิงชาวม้งจะเป็นไปตามจารีตดั้งเดิมคือผู้หญิงเป็นผู้ตามและมีบทบาทที่สำคัญเฉพาะในบ้าน เช่น เย็บปักถักร้อย ดูแลบ้านเรือน เลี้ยงลูกและทำงานในไร่ เช่น การเตรียมดิน การปลูก การเก็บเกี่ยว ฯลฯ โดยบทบาทในทางสังคมแทบไม่มีเลย

- ยุคการรับอิทธิพลจากสังคมภายนอก (พ.ศ. 2510 – 2525) เมื่อสังคมได้รับการพัฒนาจากภาครัฐ บทบาทการวางแผนในการทำไร่ของผู้หญิงก็ลดลงเพราะเป็นการทำการเกษตรเพื่อการพาณิชย์ที่ต้องอาศัยการอบรม ซึ่งภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ก็อบรมให้กับผู้นำซึ่งก็คือผู้ชาย รวมทั้งบทบาทในการค้าขายพืชผลทางการเกษตรก็เป็นบทบาทของผู้ชาย แต่บทบาทด้านอื่นๆของผู้หญิงยังคงเดิม

- ยุคการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (พ.ศ. 2525 - ปัจจุบัน) บทบาทของหญิงมีการปรับเปลี่ยนมากขึ้นตามสถานภาพของผู้หญิงที่หลากหลายขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและการศึกษาทำให้ลักษณะสังคมชาวม้งมีการเปลี่ยนแปลง

3) สถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง 5 คำน

(1) สถานภาพและบทบาทด้านครอบครัว

ในการสัมภาษณ์ผู้นำชาวม้งบ้านเข็กน้อยทั้ง 10 คน ได้ข้อมูลว่า ครอบครัวชาวม้งนิยมมีลูกชายมากกว่าลูกสาว เพราะตามประเพณีชาวม้งลูกชายจะต้องเป็นผู้สืบสกุลและเป็นพี่ของพ่อแม่ยามชรา แต่ลูกสาวเมื่อแต่งงานไปแล้วก็ถือว่าเป็นคนของตระกูลอื่น ต้องไปอยู่กับสามีและดูแลพ่อแม่ของสามี ผู้ชายในสังคมม้งจึงมีความสำคัญกว่าผู้หญิงตั้งแต่แรกเกิดหากครอบครัวใดไม่มีลูกชาย จะมีวิธีแก้ปัญหาคือการรับประทานยาสมุนไพรมังซึ่งชาวม้งมีความรู้เกี่ยวกับยาสมุนไพรมาก่อนข้างดี นอกจากนั้นอาจมีการใช้พิธีทางไสยศาสตร์ซึ่งเป็นพิธีที่ผู้นับถือผียังมีการปฏิบัติอยู่ในกรณีที่ได้ลองแก้ปัญหาทุกวิธีแล้วแต่ภรรยายังไม่สามารถมีลูกชายให้แก่ตระกูล สามีก็มีสิทธิที่จะมีภรรยาน้อยได้

อย่างไรก็ตามหญิงชาวม้งยังมีสิทธิในการเลือกคู่ครองเองได้ และประเพณีม้งยังเปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้เลือกคู่ด้วย เช่นประเพณีปีใหม่ของชาวม้งที่เรียกว่า “น่อเป๊ะโจ้วซู่” ซึ่งแปลว่ากินสามสิบ ชาวม้งจะถือเอาวันสุดท้ายคือ 30 ค่ำ ของเดือน 12 ในทุกปีเป็นวันส่งท้ายปีเก่า ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในระยะเวลาระหว่างเดือนธันวาคม- มกราคมของทุกปี เป็นเวลาหลังจากการเก็บเกี่ยว ชาวม้งจะหยุดงานต่างๆ เตรียมตัวฉลองปีใหม่จะนำมาซึ่งชีวิตที่ดีและมีความสุข โดยจะมีการฆ่าสัตว์เช่น ไหว้ผีบรรพบุรุษและผีเรือน และเดินทางไปเยี่ยมพบปะญาติผู้ใหญ่ หนุ่มสาวจะใกล้ชิดกันมากขึ้น หญิงชาวม้งจะมีโอกาสในการเลือกคู่โดยการเล่นลูกช่วงซึ่งเป็นการละเล่นอย่างหนึ่งของม้งที่ชายหนุ่มหญิงสาวจะโยนลูกช่วงที่เย็บด้วยผ้าสลับไปมาและถือโอกาสนี้ในการพูดคุยทำความรู้จักกัน ซึ่งอาจตามมาด้วยการสานสัมพันธ์และแต่งงานกันในที่สุด แม้อิทธิพลชาวม้งซึ่งเป็นญาติต่างแซ่กันเคยนิยมการหมั้นหมายบุตรชายหญิงให้แก่กันและกันโดยพ่อแม่ทั้งสองฝ่าย แต่อย่างไรก็ตามหากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเกิดเปลี่ยนใจก็สามารถถอนหมั้นได้โดยไม่ต้องเสียค่าปรับใหม่เป็นเงิน และปัจจุบันวิธีนี้ไม่เป็นที่นิยมแล้ว

หลังจากแต่งงานแล้วผู้หญิงจะต้องออกเรือนไปอยู่กับครอบครัวของสามีต้องใช้แซ่สกุลของสามี และนับถือผีของสามี โดยเฉพาะลูกสะใภ้คนใด ต้องทำหน้าที่รับผิดชอบงานทุกอย่างแทนพ่อแม่ของสามี ในกรณีที่พ่อแม่สามีเสียชีวิตหรือชราามากแล้ว ลูกสะใภ้จะต้องดูแลรับผิดชอบชีวิตความเป็นอยู่ของน้องๆสามีทุกอย่าง หากลูกสะใภ้คนใดที่บกพร่องในหน้าที่นี้ หรือไม่ปฏิบัติตามนี้ก็จะถูกต่อต้านจากญาติๆฝ่ายสามี และเนื่องจากชาวม้งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีลักษณะนิสัยขยันขันแข็งและมีความอดุสาหะเป็นอย่างมาก ในชีวิตประจำวันของชาวม้งแทบจะไม่มีเวลาว่างเลยทั้งหญิงชาย โดยเฉพาะผู้หญิง ฉะนั้นในอดีตการมีภรรยาหลายคนจึงเป็นเหมือนการหาแรงงานมาเพิ่มให้แก่ครอบครัวด้วย โดยธรรมเนียมชาวม้งถือว่าการแต่งงานนั้น

เป็นการซื้อเมีย เพื่อสืบตระกูลของฝ่ายชายเป็นหลัก เมื่อแต่งงานแล้วฝ่ายชายจะพาเจ้าสาวมาอยู่ในครัวเรือนของฝ่ายชาย ผู้ชายที่อาวุโสที่สุดในครัวเรือนถือเป็นหัวหน้าครอบครัว ฉะนั้นลูกสะใภ้ซึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัวจะต้องปฏิบัติตามความคิดเห็นของหัวหน้าครอบครัวหรือพ่อแม่ของสามี และสามี การมีลูกถือเป็นหน้าที่หนึ่งของภรรยาชาวม้งทั้งนี้เพื่อเป็นแรงงานในครอบครัว บางครอบครัวแม้มีลูกจำนวนมากแล้วแต่ก็ยังไม่มีลูกชายก็ต้องมีลูกไปเรื่อยๆจนกว่าจะได้ลูกชายสมใจ ภรรยาไม่มีสิทธิในการกำหนดจำนวนลูกหรือวางแผนครอบครัวเพราะชาวม้งถือว่าเมื่อแต่งงานแล้วภรรยาก็เป็นสมบัติของสามี และการมีเพศสัมพันธ์ถือเป็นหน้าที่หนึ่งของภรรยาซึ่งไม่สามารถปฏิเสธได้ ยกเว้นในกรณีที่เจ็บป่วยจริงๆ หากภรรยาปฏิเสธการมีเพศสัมพันธ์กับสามีบ่อยๆอาจเป็นเหตุให้สามีหาเรื่องทะเลาะและทำร้ายร่างกายหรืออาจถึงขั้นหย่าร้างกัน ในการแก้ปัญหาขั้นนี้แรกอาจให้ลูกสะใภ้ด้วยกันในตระกูลมาสอบถามปัญหาจากภรรยาและช่วยแก้ปัญหา ถ้าไม่สามารถแก้ปัญหาได้ จึงให้ญาติผู้ใหญ่เข้ามาเจรจาและช่วยแก้ปัญหาต่อไป

แม้ภรรยาชาวม้งจะไม่มีสิทธิในการกำหนดจำนวนลูกและในชีวิตประจำวันก็มีภาระงานมากมายที่ต้องรับผิดชอบแต่หากภรรยาอยู่ในช่วงตั้งครรภ์โดยเฉพาะช่วง 1-2 เดือนแรก และช่วงใกล้คลอด ก็จะได้ลดภาระงานลงบ้าง แต่ทั้งนี้ก็ไม่ได้ให้หยุดงานเสียทีเดียว เพราะต้องการให้มีสุขภาพที่แข็งแรงทั้งมารดาและทารกในครรภ์ เมื่อภรรยาคลอดลูกแล้วสามีก็มีบทบาทในการช่วยเหลือดูแลลูก เพราะถึงแม้ว่าหน้าที่ในการเลี้ยงดูลูกโดยหลักจะเป็นของภรรยา แต่เนื่องจากชาวม้งมักจะมีลูกจำนวนมากและภรรยาก็มีภาระงานมาก ฉะนั้นสามีจึงมีความจำเป็นที่ต้องช่วยเหลือดูแลด้วยกัน อย่างไรก็ตามเมื่อมีปัญหาภายในครอบครัวในอดีตหญิงชาวม้งก็ไม่มีสิทธิในการแสดงความคิดเห็น หรือหากมีก็น้อยมาก เพราะถือว่าผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัวและเป็นผู้ที่มีความรู้และความเข้าใจกฎเกณฑ์และปัญหาต่างๆดีกว่าผู้หญิง

(2) สถานภาพและบทบาทด้านการเมือง

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้นำชาวม้งบ้านเข็กน้อยจำนวน 10 คน พบว่าหญิงชาวม้งยังไม่ได้รับการยอมรับในการสมัครเป็นผู้นำชุมชนและภายในบ้านเข็กน้อยยังไม่เคยมีผู้หญิงสมัครเป็นผู้นำชุมชน ซึ่งอาจจะเกิดจากความไม่พร้อมทางความรู้ความสามารถ หรืออาจจะเกิดจากสังคมที่ยังไม่ให้การยอมรับผู้หญิงเท่าที่ควร แต่เคยมีหญิงชาวม้งที่เป็นผู้นำชุมชนในตำบลเข็กน้อยบ้างแล้ว และในอดีตหญิงชาวม้งมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนน้อยมากเพราะชาวม้งถือว่าเรื่องการเมืองเป็นเรื่องของผู้ชายเท่านั้น ฉะนั้นหากต้องมีการเลือกผู้นำตระกูลผู้หญิงจึงไม่สามารถออกเสียงหรือเข้าร่วมประชุมเพื่อเลือกผู้นำตระกูลได้ เพราะผู้หญิงที่ยังไม่แต่งงานก็ถือว่าจะไม่ได้ อยู่ในแซ่สกุลเดิมของตนตลอดไป ส่วนผู้หญิงที่แต่งงานแล้วก็ถือว่าควรให้สามีและผู้ชายในแซ่สกุลเป็นผู้เลือกเพราะตนเป็นเพียงลูกสะใภ้เท่านั้น ผู้หญิงจึงไม่มีบทบาทในทางการเมืองของชุมชน เพราะอยู่ในสถานภาพที่คู่เหมือน ไม่มีตัวตนและเมื่อมีปัญหาระหว่างตระกูลหญิงชาวม้งก็ไม่มีสิทธิ

ในการที่จะเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นหรือเจรจาแก้ปัญหา หากผู้หญิงอยากแสดงความคิดเห็นก็ออกความคิดเห็นผ่านสามี ทั้งนี้เพราะถือว่าไม่ใช่หน้าที่ของผู้หญิงและผู้หญิงมักมีอารมณ์อ่อนไหวและไม่เข้าใจกฎเกณฑ์ต่างๆระหว่างตระกูล หากให้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นหรือร่วมแก้ปัญหา อาจทำให้เกิดปัญหาตามมาได้

(3) สถานภาพและบทบาทด้านกฎหมาย

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชาวม้งบ้านเข็กน้อยจำนวน 10 พบว่าหญิงชาวม้งไม่สามารถเลือกใช้นามสกุลหลังการแต่งงาน แม้ว่าทางกฎหมายรัฐไทยสามารถทำได้ แต่ในทางปฏิบัติแล้วชาวม้งก็ยึดถือตามจารีตประเพณี อีกทั้งหญิงชาวม้งก็ยินดีจะใช้นามสกุลสามีมากกว่า เพราะการเลือกใช้นามสกุลเก่าของตนไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม ในอดีตเมื่อแต่งงานแล้วหากสามีมีภรรยาบ่อย ภรรยาหลวงไม่สามารถจะร้องเรียนได้หรือถึงแม้จะพยายามฟ้องก็มีผลน้อย เพราะผู้นำชุมชนชาวม้งจำนวนมากก็มีภรรยาบ่อยเช่นกัน และการมีภรรยาบ่อยในสังคมม้งก็เป็นเรื่องที่ยอมรับได้ จึงไม่ค่อยมีผู้นำชุมชนใดให้ความสำคัญกับเรื่องนี้เท่าใดนัก และภรรยาไม่สามารถเรียกค่าทดแทนจากสามีในกรณีที่สามีมีภรรยาบ่อย เมื่อสามีมีภรรยาบ่อยก็จะพาภรรยาบ่อยมาอยู่ร่วมครัวเรือนกับภรรยาหลวง หรือสร้างบ้านอีกหลังให้ภรรยาบ่อยอาศัยอยู่ และภรรยาหลวงไม่มีสิทธิในการเรียกร้อยค่าทดแทนแต่ประการใด แต่หากภรรยาต้องการฟ้องหย่าก็สามารถทำได้ โดยจะฟ้องร้องกับผู้นำในชุมชน เช่น ผู้นำแซ่สกุล หรือผู้ใหญ่บ้าน ในอดีตจะไม่มีแบ่งสินสมรสให้แก่ภรรยาและหากภรรยาเป็นฝ่ายต้องการหย่าจะต้องเสียค่าสินไหมให้แก่ฝ่ายสามีด้วย อย่างไรก็ตาม หากคู่สามีภรรยาหนึ่งๆถูกมารคาก็มีสิทธิในการดูแลลูกด้วย โดยจะให้ลูกสาวแก่มารดาและลูกชายแก่บิดาเพราะลูกชายจะต้องเป็นผู้สืบเชื้อสายฝ่ายบิดา ถ้ามีลูกชายหลายคนมารคาก็สามารถจะเป็นผู้ดูแลลูกชายได้ แต่ในกรณีเช่นนี้มักมีปัญหาตามมาคือเมื่อมารดากลับไปใช้แซ่สกุลเดิมหรือไปแต่งงานใหม่ ลูกชายก็ยังถือว่าเป็นคนของตระกูลเดิมของพ่อผู้ให้กำเนิด ฉะนั้นมารดาจึงนิยมให้ลูกชายแก่บิดามากกว่า แต่หากมารดาต้องการเป็นผู้เลี้ยงดูลูกชายและพาลูกชายไปด้วย บิดาก็จะยอมจ่ายค่าไหมให้แทนโดยการขอลูกชายไว้แก่ตน

อย่างไรก็ตามสังคมชาวม้งก็เป็นสังคมที่เคร่งครัดในเรื่องศีลธรรมและมีการป้องกันการกระทำความรุนแรงต่อผู้หญิง โดยทางกฎหมาย และทางจารีต ในทางกฎหมายจะดำเนินการโดยผู้นำชุมชนที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ และทางจารีตจะดำเนินการโดยผู้นำตระกูล สำหรับผู้หญิงเมื่อสมรสพ่อแม่และญาติฝ่ายเจ้าสาวจะต้องให้อิวาทและทำสัญญาอยู่กับฝ่ายเจ้าบ่าวไว้ก่อนว่าห้ามกระทำรุนแรงต่อเจ้าสาวและหากต่อมากเกิดการกระทำรุนแรงใดๆต่อภรรยา พ่อแม่ฝ่ายภรรยาก็สามารถดำเนินการต่อฝ่ายสามีได้ นอกจากนั้นหญิงชาวม้งสามารถร้องเรียนในกรณีที่ถูกทำอนาจาร โดยจะร้องเรียนต่อผู้นำตระกูล หรือ หัวหน้าชุมชน และผู้ทำการอนาจารจะได้รับโทษโดยการปรับไหม ตักเตือน หรือดำเนินการตามกฎหมายบ้านเมือง แต่ในกรณีที่ถูกลูกสามีข่มขืนภรรยาไม่

สามารถฟ้องร้องได้เพราะถือว่าเป็นเรื่องในครอบครัว และการมีเพศสัมพันธ์ถือเป็นหน้าที่หนึ่งของภรรยา ซึ่งไม่สามารถปฏิเสธได้ แม้ในปัจจุบันจะมีกฎหมายให้ความคุ้มครองภรรยาจากการถูกสามีข่มขืน แต่ไม่เคยพบว่าภรรยาชาววังฟ้องสามีแต่ประการใด

สำหรับสิทธิในเรื่องมรดกพบว่าเมื่อหญิงชาววังแต่งงานออกเรือนไปแล้วจะไม่มีสิทธิในมรดกของครอบครัวเดิม เพราะการแต่งงานของหญิงชาววังถือว่าได้ไปเป็นคนของตระกูลอื่นแล้วสิ่งที่บิดามารดาจะมอบให้ลูกสาวก็คือเงินสดจำนวนหนึ่งหรือเสื้อผ้าของหญิงผู้นั้นเท่านั้น มรดกที่เป็นของครอบครัวเดิมเช่น ที่ดินหรือเงินแท่ง เครื่องประดับมีค่าจึงเป็นของลูกชายเพราะต้องเลี้ยงดูบิดามารดา แต่หากบิดามารดาของหญิงมีฐานะดี หรือมีทรัพย์สินสมบัติมาก ต้องการจะแบ่งมรดกให้แก่ลูกสาวด้วยก็จะต้องได้รับความเห็นชอบจากลูกชายก่อน

เนื่องจากสังคมวังเป็นสังคมที่ชายเป็นใหญ่ ผู้หญิงจะมีบทบาทตามที่ผู้ชายกำหนดเท่านั้น ผู้หญิงจึงไม่ได้รับโอกาสในการตัดสินใจต่าง ๆ ในชุมชน ทั้งนี้เพราะว่าทางจารีตมีเมื่อมีปัญหาเกิดความต่าง ๆ ในชุมชนถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้ชายที่ต้องร่วมเจรจาตัดสินใจ นอกจากนั้นหญิงชาววังเองก็ยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับจารีตเพราะไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้ในครอบครัว และในทางกฎหมายบ้านเมืองหญิงชาววังก็ยังไม่มีความรู้ความสามารถพอจึงทำให้มีบทบาทในด้านกฎหมายน้อย

(4) สถานภาพและบทบาทด้านการอบรมศึกษา

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชาววังบ้านเข็กน้อยจำนวน 10 คนพบว่าสิ่งที่ครอบครัวอบรมสั่งสอนหญิงชาววังก็คือ การเย็บปักถักร้อย การทำมาหากิน การเป็นผู้อ่อนน้อม ถ่อมตน เสียสละ และการเข้ากับคนอื่น ทั้งนี้เพื่อให้ผู้หญิงได้เตรียมตัวสำหรับการเป็นลูกสะใภ้ที่ดีในอนาคต สิ่งที่ครอบครัวอบรมสั่งสอนชายชาววังคือการเป็นผู้นำ การทำมาหากิน การไม่ยุ่งกับสิ่งอบายมุข ความสำคัญของการศึกษา วัฒนธรรม จารีตประเพณี และศาสนา พิธีกรรมทางความเชื่อต่าง ๆ เมื่อบุตรชายหญิงยังเล็กบิดามารดาจะมีบทบาทในการอบรมสั่งสอนลูกเท่าเทียมกัน แต่เมื่อบุตรชายหญิงเริ่มโต มารดาจะเป็นผู้อบรมสั่งสอนลูกสาวและบิดาจะเป็นผู้อบรมสั่งสอนลูกชาย โดยจะมีการแบ่งบทบาทและหน้าที่รับผิดชอบกันอย่างชัดเจน จากข้อมูลพบว่าหญิงชาววังได้รับการปลูกฝังความเชื่อว่าตนด้อยกว่าผู้ชาย และชายชาววังได้รับการสั่งสอนให้มีความเชื่อ ค่านิยมว่าผู้หญิงมีสถานภาพต่ำกว่าตนเอง ทั้งนี้เพราะสังคมวังเป็นสังคมที่ถือตระกูลตามฝ่ายชายและเป็นสังคมที่ทำการเกษตรจึงให้ความสำคัญกับลูกชายเป็นอย่างมาก เมื่อลูกๆยังเล็กลูกสาวจะได้รับการอบรมสั่งสอนให้เกรงใจและเสียสละแก่พี่ชายหรือน้องชาย และหากเป็นลูกชายจะได้รับการอบรมสั่งสอนไม่ให้ถือสาว่าความน้องสาวหรือพี่สาวเพราะถือว่าเธอเป็นผู้หญิงข่อม ไม่รู้เรื่องราวอะไร ในด้านการศึกษาในอดีตบิดามารดาชาววังจะนิยมส่งเสียลูกชายให้ได้รับการศึกษามากกว่าลูกสาว หรือแทบจะเรียกได้ว่าบิดามารดาจะส่งเสียเฉพาะลูกชายเท่านั้น ทั้งนี้โอกาสทางการศึกษาของหญิง

ชายชาวมั่งเกิดจากค่านิยม ความเชื่อ และประเพณีของชาวมั่ง คือการที่สังคมกำหนดว่าผู้หญิงเมื่อแต่งงานก็เป็นคนของตระกูลอื่น ไม่ได้อยู่เคียงคูบิดามารดา ครอบครัวจึงให้การทุ่มเทเอาใจใส่ ลูกสาวน้อยกว่าลูกชายรวมถึงการให้โอกาสทางการศึกษาด้วย แต่สำหรับการถ่ายทอดทักษะทางอาชีพจากครอบครัวหญิงชายชาวมั่งจะได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกัน เพราะความต้องการแรงงานในครอบครัว เด็กชาวมั่งจะเริ่มช่วยงานในไร่ตั้งแต่อายุประมาณ 10 ขวบ แม้ว่าลูกชายและลูกสาว จะได้รับการถ่ายทอดทักษะทางอาชีพจากครอบครัวเท่าเทียมกัน แต่ในทางปฏิบัติลูกสาวจะทำงานมากกว่าลูกชาย โดยลูกชายจะช่วยเมื่อมีงานหนักที่ต้องใช้กำลัง

(5) สถานภาพและบทบาทด้านเศรษฐกิจ

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชาวมั่งบ้านเข็กน้อยจำนวน 10 พบว่าในสังคมชาวมั่งผู้ชายจะเป็นผู้วางแผนเกี่ยวกับธุรกิจและการค้าขาย เพราะการอบรมสั่งสอนและลักษณะสังคมที่ผู้ชายเป็นผู้นำครอบครัวและต้องติดต่อกับสังคมภายนอก ภาระงานในไร่จึงตกเป็นหน้าที่ของผู้หญิงการจะตัดสินใจเพาะปลูกพืชต่างๆจึงเป็นผู้หญิง ทั้งหญิงและชายล้วนเป็นแรงงานสำคัญในครอบครัว แต่ลักษณะของหน้าที่รับผิดชอบไม่เหมือนกัน คือหญิงชาวมั่งจะรับผิดชอบงานจำนวนมากและหลายด้านทั้งงานในบ้าน และ งานในไร่ ส่วนผู้ชายจะรับผิดชอบงานที่สำคัญ เช่น การทำธุรกิจค้าขาย หรือการทำงานที่ต้องใช้กำลัง เมื่อครอบครัวมีรายได้ภรรยาไม่มีสิทธิในการเก็บรายได้ของครอบครัวพอๆกับสามี แต่ผู้บริหารทรัพย์สินในครอบครัวคือสามี เพราะค่านิยมของมั่ง ผู้ชายจะต้องเป็นผู้นำครอบครัว และจากการที่ชายชาวมั่งได้รับการส่งเสริมให้มีการศึกษาทั้งทางจารีตประเพณี และการศึกษาในสถานศึกษาทำให้ชายชาวมั่งมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการบริหารและการติดต่อกับสังคมภายนอกได้ดีกว่าผู้หญิง อีกทั้งค่านิยมความเชื่อของชาวมั่งที่ว่าผู้ชายเป็นผู้ที่มีความมั่นคงทางอารมณ์หากบริหารทรัพย์สินภายในครอบครัวจะมีความเด็ดขาดมากกว่าผู้หญิง และชายชาวมั่งต้องเป็นผู้สืบทอดแซ่สกุลฉะนั้นหน้าที่ในการบริหารทรัพย์สินภายในครอบครัวจึงเป็นผู้ชาย แต่จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่บีบบังคับให้ชาวมั่งต้องเปลี่ยนจากเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตัวเองมาเป็นเศรษฐกิจแบบทุนนิยมทำให้หญิงชาวมั่งต้องหารายได้เสริมนอกเหนือจากการทำไร่ทำสวน เช่น การขายของที่ระลึก การขายสมุนไพร ฯลฯ ทำให้มีบทบาทในการหารายได้ให้แก่ครอบครัวและมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้จ่ายภายในครอบครัวมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามหน้าที่ในการตัดสินใจหลัก และสิทธิในการบริหารทรัพย์สินของครอบครัวก็ยังเป็นของผู้ชายเช่นเดิม

สรุป

จากการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสภาพความเป็นมาของสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวมั่ง และสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวมั่ง 5 ด้าน สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. สภาพความเป็นมาของสถานภาพหญิงชาวม้ง

- ยุคเริ่มแรกการตั้งถิ่นฐานบ้านเข็กน้อย (พ.ศ. 2488 – 2510) มีลักษณะสังคมแบบชายเป็นใหญ่ สถานภาพของบุคคลในสังคมขึ้นอยู่กับแซ่สกุลเป็นหลัก ซึ่งถือตามแซ่สกุลฝ่ายชาย จึงทำให้สถานภาพของหญิงต่ำกว่าชาย

- ยุคการรับอิทธิพลจากสังคมภายนอก (พ.ศ. 2510 – 2525) ชาวม้งได้รับอิทธิพลจากภายนอกทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงภายใต้แผนพัฒนาฯ ทำให้สถานภาพของบุคคลในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงและแตกต่างกันมากขึ้น เช่น ด้านเศรษฐกิจ และระดับการศึกษาแต่ส่วนใหญ่เป็นผู้ชายที่ได้รับผลกระทบ ส่วนผู้หญิงยังมีสถานภาพต่ำกว่าชายตามวัฒนธรรมชาวม้ง

- ยุคการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (พ.ศ. 2525 - ปัจจุบัน) ผลจากการพัฒนาสังคมภายใต้แผนพัฒนาฯ ตลอดระยะเวลากว่า 40 ปีทำให้สังคมชาวม้งเปลี่ยนแปลงไปมาก ทั้งด้านเศรษฐกิจ การศึกษา ฯลฯ หญิงชาวม้งมีสถานภาพที่หลากหลายขึ้นและสามารถเลื่อนสถานภาพให้สูงขึ้นได้ด้วยฐานะทางเศรษฐกิจ หรือระดับการศึกษา อย่างไรก็ตามสถานภาพของหญิงชาวม้งยังคงต่ำกว่าผู้ชายโดยเฉพาะในวัฒนธรรมม้ง

2. สภาพความเป็นมาของบทบาทหญิงชาวม้ง

- ยุคเริ่มแรกการตั้งถิ่นฐานบ้านเข็กน้อย (พ.ศ. 2488 – 2510) บทบาทของหญิงชาวม้งเป็นไปตามจารีตดั้งเดิมคือผู้หญิงเป็นผู้ตามและมีบทบาทที่สำคัญเฉพาะในบ้าน เช่น เย็บปักถักร้อย ดูแลบ้านเรือน เลี้ยงลูกและทำงานในไร่ เช่น การเตรียมดิน การปลูก การเก็บเกี่ยว ฯลฯ โดยบทบาทในทางสังคมแทบไม่มีเลย

- ยุคการรับอิทธิพลจากสังคมภายนอก (พ.ศ. 2510 – 2525) เมื่อสังคมได้รับการพัฒนาจากภาครัฐ บทบาทการวางแผนในการทำไร่ของผู้หญิงก็ลดลงเพราะเป็นการทำการเกษตรเพื่อการพาณิชย์ที่ต้องอาศัยการอบรม ซึ่งภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ก็อบรมให้กับผู้นำซึ่งก็คือผู้ชาย รวมทั้งบทบาทในการค้าขายพืชผลทางการเกษตรก็เป็นบทบาทของผู้ชาย แต่บทบาทด้านอื่นๆของผู้หญิงยังคงเดิม

- ยุคการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (พ.ศ. 2525 - ปัจจุบัน) บทบาทของผู้หญิงมีการปรับเปลี่ยนมากขึ้นตามสถานภาพของผู้หญิงที่หลากหลายขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและการศึกษาทำให้ลักษณะสังคมชาวม้งมีการเปลี่ยนแปลง

3. สถานภาพและบทบาทหญิงชาวม้ง 5 ด้าน

1) สถานภาพและบทบาทด้านครอบครัว

ชาวม้งนิยมการมีลูกชายมากกว่าลูกสาว หากครอบครัวใดไม่มีลูกชายสามีก็มีสิทธิที่จะมีภรรยาบ่อยได้ หลังจากแต่งงานแล้วผู้หญิงจะต้องออกเรือนไปอยู่กับครอบครัวของสามี การมีลูกถือเป็นหน้าที่หนึ่งของภรรยาชาวม้ง โดยที่ภรรยาไม่มีสิทธิในการกำหนดจำนวนลูกหรือวางแผนครอบครัวเพราะชาวม้งถือว่าเมื่อแต่งงานแล้วภรรยาก็เป็นสมบัติของสามี เมื่อมีปัญหาภายในครอบครัวในอดีตหญิงชาวม้งก็ไม่มีสิทธิในการแสดงความคิดเห็น

2) สถานภาพและบทบาทด้านการเมือง จากข้อมูลสรุปได้ว่าหญิงชาวม้งมีสถานภาพและบทบาทในการเมืองตามวัฒนธรรมม้งน้อย แต่มีบทบาทในการเมืองภาครัฐมากขึ้น แม้ยังไม่ได้รับการยอมรับในการเป็นผู้นำชุมชนเท่าที่ควร

3) สถานภาพและบทบาทด้านกฎหมาย หญิงชาวม้งมีสถานภาพและบทบาทตามกฎหมายจารีตน้อย คือ ไม่สามารถเลือกใช้นามสกุลหลังการแต่งงาน ในอดีตเมื่อแต่งงานแล้วหากสามีมีภรรยาบ่อย ภรรยาหลวงไม่สามารถจะร้องเรียนได้หรือถึงแม้จะพยายามฟ้องก็มีผลน้อย ในอดีตจะไม่มีการแบ่งสินสมรสให้แก่ภรรยา อย่างไรก็ตามสังคมชาวม้งก็เป็นสังคมที่เคร่งครัดในเรื่องศีลธรรมและมีการป้องกันการกระทำความรุนแรงต่อผู้หญิง โดยทางกฎหมาย และทางจารีต แต่ในกรณีที่ภรรยาถูกสามีข่มขืนภรรยาไม่สามารถฟ้องร้องได้ สำหรับสิทธิในเรื่องมรดกพบว่าเมื่อหญิงชาวม้งแต่งงานออกเรือนไปแล้วจะไม่มีสิทธิในมรดกของครอบครัวเดิม และในสังคมม้งผู้หญิงไม่ได้รับโอกาสในการตัดสินใจซื้อพิพาทต่างๆในชุมชน

4) สถานภาพและบทบาทด้านการอบรมศึกษา พบว่าในอดีตบิดามารดาชาวม้งจะนิยมส่งเสียลูกชายให้ได้รับการศึกษามากกว่าลูกสาว แต่สำหรับการถ่ายทอดทักษะทางอาชีพจากครอบครัวบุตรชายหญิงจะได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกัน

5) สถานภาพและบทบาทด้านเศรษฐกิจ พบว่า ทั้งชายและหญิงล้วนเป็นแรงงานสำคัญในครอบครัว แต่ลักษณะของหน้าที่รับผิดชอบไม่เหมือนกัน คือหญิงชาวม้งจะรับผิดชอบงานจำนวนมากและหลายด้านทั้งงานในบ้าน และ งานในไร่ ส่วนผู้ชายจะรับผิดชอบงานที่สำคัญ เช่น การทำธุรกิจค้าขาย หรือการทำงานที่ต้องใช้กำลัง ภรรยาไม่มีสิทธิในการเก็บเงินรายได้พอๆกับสามี แต่ผู้บริหารทรัพย์สินในครอบครัวคือสามี

สรุปในภาพรวมทั้งหมด

จากการศึกษาจากเอกสาร การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า

1. สภาพความเป็นมาของสถานภาพหญิงชาวม้ง

- ในยุคเริ่มแรกการตั้งถิ่นฐานบ้านเข็กน้อย (พ.ศ. 2488 – 2510) สถานภาพของหญิงชาวม้งจะมีลักษณะเป็นไปตามวัฒนธรรมดั้งเดิมคือผู้ชายมีสถานภาพที่สูงกว่าผู้หญิงทุกด้าน
- ยุคการรับอิทธิพลจากสังคมภายนอก (พ.ศ. 2510 – 2525) ชาวม้งได้รับอิทธิพลจากภายนอกทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเฉพาะจากโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา และการศึกษา ทำให้สถานภาพของบุคคลในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงและแตกต่างกันมากขึ้น เช่น ด้านเศรษฐกิจและระดับการศึกษาแต่ส่วนใหญ่เป็นผู้ชายที่ได้รับผลกระทบ ส่วนสถานภาพของหญิงชาวม้งในยุคนี้ก็ยังไม่มีเปลี่ยนแปลงมากนัก กล่าวคือ ผู้หญิงยังคงมีสถานภาพต่ำกว่าผู้ชายตามแนวปฏิบัติของจารีตชาวม้งแบบดั้งเดิม
- ยุคการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (พ.ศ. 2525 – ปัจจุบัน) หญิงชาวม้งสามารถเลื่อนสถานภาพของตนให้สูงขึ้นได้ด้วยการศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจ เช่น รับราชการ หรือเป็นประธานสภาสตรีตำบลเข็กน้อย เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามมิได้หมายความว่า จะเท่าเทียมกับผู้ชาย เพราะตามจารีตประเพณีชาวม้ง สิทธิหน้าที่บางประการ เช่น การเลือกผู้นำแซ่สกุล การตัดสินใจพิพาทระหว่างตระกูลก็ยังคงเป็นสิทธิเฉพาะผู้ชายเท่านั้น

2. สภาพความเป็นมาของบทบาทหญิงชาวม้ง

- ในยุคเริ่มแรกการตั้งถิ่นฐานบ้านเข็กน้อย (พ.ศ. 2488 – 2510) หญิงชาวม้งมีบทบาทในการทำงานบ้าน และงานในไร่เป็นหลัก โดยแทบไม่มีบทบาททางสังคมเลย
- ยุคการรับอิทธิพลจากสังคมภายนอก (พ.ศ. 2510 – 2525) หญิงชาวม้งมีบทบาทที่แตกต่างจากเดิมคือ บทบาท “ชาวเขาอาสาสมัคร” เพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ ซึ่งถือเป็นบทบาทใหม่ทางการเมืองที่หญิงชาวม้งไม่เคยได้รับจากการเมืองตามวัฒนธรรมม้ง และเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้งานหัตถกรรมของชาวม้งกลายเป็นสินค้าที่น่าสนใจ หญิงชาวม้งจึงมีบทบาทที่เพิ่มขึ้นอีกประการคือการหารายได้ให้แก่ครอบครัว
- ยุคการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (พ.ศ. 2525 – ปัจจุบัน) ผลจากการพัฒนาภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กว่า 40 ปี ทั้งด้านการศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง และกฎหมาย ทำให้หญิงชาวม้ง มีบทบาทที่หลากหลายขึ้นทุกด้าน

3. สถานภาพและบทบาทหญิงชาวม้ง 5 ด้าน

- สถานภาพและบทบาทด้านครอบครัว พบว่า ผู้หญิงมีสถานภาพต่ำกว่าผู้ชายต้องเป็นผู้ตามที่ดี และมีบทบาทที่ต้องรับผิดชอบทั้งงานบ้าน และงานในไร่
- สถานภาพและบทบาทด้านการเมือง พบว่าหญิงชาวม้งมีบทบาทและสิทธิตามการเมืองทางภาครัฐส่วนการเมืองตามวัฒนธรรมม้งผู้หญิงยังมีบทบาทน้อยมาก
- สถานภาพและบทบาทด้านกฎหมาย พบว่า ชาวม้งใช้ทั้งกฎจารีตและกฎหมายของรัฐไทย แต่ผู้หญิงยังไม่มีบทบาทในทางกฎจารีต เช่น ไม่สามารถตัดสินคดีข้อพิพาทต่างๆในชุมชนได้
- สถานภาพและบทบาทด้านการอบรมศึกษา พบว่าชาวม้งจะอบรมสั่งสอนบุตรชายหญิงไม่เหมือนกัน คือสั่งสอนลูกชายเพื่อเป็นผู้นำ และสั่งสอนลูกสาวเพื่อให้เป็นคนขยันขันแข็งในการทำงาน ส่วนโอกาสทางการศึกษาในอดีตบิดามารดาจะให้โอกาสเฉพาะลูกชายเท่านั้น แต่ปัจจุบันค่านิยมดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงไปโดยส่งเสียเท่าเทียมกัน
- สถานภาพและบทบาทด้านเศรษฐกิจ พบว่าหญิงและชายชาวม้งล้วนเป็นแรงงานสำคัญของครอบครัว และมีบทบาทในการหารายได้มาให้ครอบครัวเช่นเดียวกัน ผู้หญิงมีสิทธิในการเก็บรายได้แต่ไม่มีสิทธิในการบริหารทรัพย์สิน เช่น รถ บ้าน และที่ดิน

2.2 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง บ้านเข็ญ้อย ตำบลเข็ญ้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดย

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสารตำราวิชาการที่เกี่ยวข้องและ การใช้แบบสอบถาม กับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเกี่ยวกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง ซึ่งประกอบด้วย

2.2.1 การวิจัยจากเอกสาร

2.2.2 การวิจัยเชิงปริมาณ

2.2.3 การวิจัยเชิงคุณภาพ

โดยมีรายละเอียดในแต่ละเรื่องดังนี้

2.2.1 การวิจัยจากเอกสาร

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารตำราวิชาการ เกี่ยวกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง คือ ผลกระทบต่อ

สถานภาพหญิงชาวม้ง ผลกระทบต่อบทบาทหญิงชาวม้ง และผลกระทบต่อสถานภาพและบทบาทหญิงชาวม้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านครอบครัว ด้านการเมือง ด้านกฎหมาย ด้านการอบรมศึกษา และด้านเศรษฐกิจ

พบสาระสำคัญดังนี้

1) ผลกระทบต่อสถานภาพหญิงชาวม้ง

จากการศึกษาพบว่าผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้หญิงชาวม้งมีสถานภาพที่หลากหลายและสูงขึ้น ดังที่ ประสิทธิ์ ธิปริชา(2548: 152) ระบุว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันมีผลกระทบต่อค่านิยมของชาวม้งในการส่งลูกชายและลูกสาวเรียนหนังสือเปลี่ยนไป โดยจะสังเกตว่าปัจจุบันนักเรียน นักศึกษาชาวม้งที่กำลังเรียนอยู่ในเมืองเชียงใหม่มีผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ทั้งนี้วิถีคิดและระบบค่านิยมดังกล่าวได้รับอิทธิพลทั้งสังคมไทยพื้นราบและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคมม้งเองด้วย และค่านิยมในการมีลูกก็เปลี่ยนไปทั้งในแง่ปริมาณและการเลือกเพศเด็ก ด้วยสภาพที่บีบคั้นทางเศรษฐกิจ แม้จะได้รับการกดดันจากญาติพี่น้องในหมู่บ้านที่ยังมีค่านิยมเดิมๆแต่ก็ไม่เห็นที่จะต้องมีลูกชายจึงยุติการมีลูกอีกต่อไป เพราะได้เป็นที่ประจักษ์แล้วว่าไม่ว่าจะเป็นลูกสาวหรือลูกชายก็ตาม หากประสบความสำเร็จในชีวิตและมีความกตัญญูแล้วย่อมจะเลี้ยงดูพ่อแม่ผู้ให้กำเนิดในยามชราทั้งสิ้น จากการเปลี่ยนค่านิยมดังกล่าวทำให้หญิงชาวม้งมีโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกับผู้ชายมากขึ้น และนำความรู้เหล่านั้นมาพัฒนาตนเองให้มีอาชีพที่ดีและมั่นคงจึงทำให้หญิงชาวม้งจำนวนมากมีสถานภาพที่สูงขึ้น แม้จะยังไม่เท่าเทียมผู้ชายก็ตาม

จึงสรุปได้ว่าผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันเกิดจากการที่ชาวม้งได้รับการศึกษาสูงขึ้น การปฏิสัมพันธ์กับสังคมไทยพื้นราบ และ ความเจริญด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่ทำให้สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป รวมถึงสภาพบีบคั้นทางเศรษฐกิจจึงทำให้สถานภาพของชายหญิงชาวม้งมีความเท่าเทียมกันมากขึ้น เพราะค่านิยมของชาวม้งในการส่งลูกชายและลูกสาวเรียนหนังสือเปลี่ยนไป โดยลูกสาวได้รับการศึกษาเท่าเทียมลูกชายมากขึ้น ผู้หญิงที่ได้รับการศึกษาสูงก็ทำให้มีสถานภาพที่สูงขึ้นด้วย

2) ผลกระทบต่อบทบาทหญิงชาวม้ง

จากการที่หญิงชาวม้งมีสถานภาพที่หลากหลายขึ้น ทำให้มีบทบาทหน้าที่มากขึ้นตามไปด้วย บทบาทที่เพิ่มขึ้นเหล่านี้ดูเหมือนจะทำให้ผู้หญิงมีอำนาจต่อรองกับผู้ชายมากขึ้น และในขณะเดียวกันก็เป็นการเพิ่มภาระงานให้แก่ผู้หญิงด้วย ดังที่ ประสิทธิ์ ธิปริชา(2548: 152) ได้

ระบุว่า หญิงชายชาวม้งในสังคมเมืองมีความคิดและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับบทบาทหญิงชายเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากที่เป็นอยู่ในชุมชนบนภูเขา ส่วนหนึ่งเป็นผลโดยตรงจากทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอยู่ในสังคมม้ง ในขณะที่อีกส่วนหนึ่งนั้นเป็นอิทธิพลของบริบททางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจแบบในเมือง กล่าวคือ โดยทั่วไปแล้วผู้หญิงม้งจะทำการค้าเก่งและมีจำนวนมากกว่าผู้ชาย โดยเฉพาะการขายของที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยวและการขายของเล็กๆน้อยๆ ส่วนผู้ชายมักจะทำธุรกิจที่ต้องลงทุนมากและต้องอาศัยความกล้าในการตัดสินใจ เช่นการขายส่งพืชผลทางการเกษตรฯ และการที่ผู้หญิงม้งมีบทบาทในการค้าขายมากขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงกับชายในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป ผู้หญิงสามารถตัดสินใจที่จะใช้จ่ายในการซื้อหรือขายอะไรก็ได้ ไม่ต้องรอแต่ฝ่ายสามีทุกครั้งไป

จึงสรุปได้ว่า ด้วยสภาพที่บีบคั้นทางเศรษฐกิจ หญิงชาวม้งจึงมีบทบาททำงานหารายได้ให้ครอบครัวมากขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงกับชายในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป คือมีความเท่าเทียมมากขึ้น

2.2.2 การวิจัยเชิงปริมาณ

สาเหตุสำคัญที่ทำให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลง

ตารางที่ 4.16 สาเหตุสำคัญที่ทำให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลง

สาเหตุสำคัญที่ทำให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลง	ร้อยละ
การติดต่อสัมพันธ์และรับข้อมูลข่าวสารจากสังคมภายนอก	20.6
การขายยตัวของชุมชน	19.0
การขายยตัวของธุรกิจชุมชน	18.1
ความก้าวหน้าทางการศึกษา	16.8
การส่งเสริมเรื่องสิทธิมนุษยชนจากภาครัฐ	6.9
ประชากรที่อยู่ในวัยแรงงาน (อายุ 15-60 ปี) เพิ่มขึ้น	6.6
การส่งเสริมเรื่องสิทธิมนุษยชนจากผู้นำในชุมชน ศาสนา	6.0
อื่นๆ	5.1
	1.0

จากตารางที่ 4.16 เป็นการแสดงจำนวนร้อยละของทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับสาเหตุสำคัญที่ทำให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างแต่ละประเด็นแล้ว พบว่า

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุดคือ การติดต่อสัมพันธ์และรับข้อมูลข่าวสารจากสังคมภายนอก คิดเป็นร้อยละ 88.7 แสดงให้เห็นว่าสาเหตุสำคัญที่สุดที่ทำให้สังคมชาวม้งมีการเปลี่ยนแปลงคือ การปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอก

ประเด็นรองลงมา คือ การขยายตัวของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 19.0 และ การขยายตัวของธุรกิจชุมชน คิดเป็นร้อยละ 18.1 แสดงว่าการขยายตัวของชุมชนและธุรกิจในชุมชนเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้สังคมเปลี่ยนแปลง

ประเด็นที่ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยน้อยที่สุดคือ อื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 1.0

ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่พบเห็นในชุมชน

ตารางที่ 4.17 ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่พบเห็นในชุมชน

ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่พบเห็นในชุมชน	ร้อยละ
ขนาดของประชากรในชุมชนมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น	26.8
หญิงชาวม้งมีสถานภาพและบทบาทในด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น	15.2
อัตราการหย่าร้างเพิ่มขึ้น	14.5
ประชากรมีความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนมากขึ้น	11.7
ประชากรในชุมชนมีการใช้คอมพิวเตอร์และโทรศัพท์มือถือเพิ่มขึ้น	11.1
ในชุมชนมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น	10.4
อัตราการมีภรรยาน้อยลง	7.7
อื่น ๆ	2.6

จากตารางที่ 4.17 เป็นการแสดงจำนวนร้อยละของทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่พบเห็นในชุมชน เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างแต่ละประเด็นแล้ว พบว่า

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุดคือ ขนาดของประชากรในชุมชนมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 26.8 แสดงให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดในบ้านเข็กน้อย คือ การขยายตัวของประชากร

ประเด็นรองลงมา คือ หญิงสาวมั่งมีสถานภาพและบทบาทในด้านต่างๆดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 15.2 แสดงว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีผลกระทบต่อสถานภาพและบทบาทของหญิงสาวมั่งเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

ประเด็นที่ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยน้อยที่สุดคือ อื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 2.6

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทของหญิงสาวมั่ง

1) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อสถานภาพหญิงสาวมั่ง

ตารางที่ 4.18 ร้อยละของผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อสถานภาพหญิงสาวมั่ง

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบัน ที่มีต่อสถานภาพหญิงสาวมั่ง	ใช่	ไม่ใช่
1. เมื่อได้รับการศึกษาจะทำให้หญิงสาวมั่งมีสถานภาพที่สูงขึ้น	215 (81.1)	50 (18.9)
2. เมื่อหญิงสาวมั่งมีอาชีพที่มั่นคง หรือมีฐานะทางการเงินที่ดีจะมีสถานภาพที่สูงขึ้น	235 (88.7)	30 (11.3)
3. ปัจจุบันหญิงสาวมั่งมีสถานภาพที่สูงขึ้น	180 (67.9)	85 (32.1)
รวม	630 (79.3)	165 (20.7)

จากตารางที่ 4.18 เป็นการแสดงจำนวนร้อยละของทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อสถานภาพหญิงสาวมั่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างแต่ละประเด็นแล้ว พบว่า

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุดคือ ประเด็นเมื่อหญิงชาวม้งมีอาชีพที่มั่นคง หรือมีฐานะทางการเงินที่ดีจะมีสถานภาพที่สูงขึ้น คิดเป็นร้อยละ 88.7 แสดงว่าสถานภาพของหญิงชาวม้งสามารถเปลี่ยนแปลงได้ถ้ามีอาชีพที่มั่นคงและมีฐานะทางเศรษฐกิจดี

รองลงมาคือประเด็นเมื่อได้รับการศึกษาจะทำให้หญิงชาวม้งมีสถานภาพที่สูงขึ้น คิดเป็นร้อยละ 81.1

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยน้อยที่สุดคือ ปัจจุบันหญิงชาวม้งมีสถานภาพที่สูงขึ้น คิดเป็นร้อยละ 67.9 แสดงว่าปัจจุบันมีแนวโน้มที่หญิงชาวม้งมีสถานภาพที่ดีขึ้นแต่ยังไม่มากนัก

2) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อบทบาทหญิงชาวม้ง

ตารางที่ 4.19 ร้อยละของผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อบทบาทหญิงชาวม้ง

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบัน ที่มีต่อบทบาทหญิงชาวม้ง	ใช่	ไม่ใช่
1. หญิงชาวม้งมีบทบาทในการทำงานหารายได้เพื่อครอบครัว	230 (86.8)	35 (13.2)
2. หญิงชาวม้งปฏิบัติตามบทบาทที่ถูกคาดหวังทางสังคม เช่น ยกย่องให้เกียรติสามีและ ไม่แสดงออกทางการเมืองหรือกฎจารีตในที่สาธารณะ	140 (52.8)	125 (47.2)
3. เมื่อหญิงชาวม้งมีการศึกษาจะมีบทบาทในด้านต่างๆเช่น บทบาทด้านครอบครัว บทบาทด้านการเมือง หรือบทบาทเศรษฐกิจ เพิ่มขึ้น	190 (71.7)	75 (28.3)
4. ปัจจุบันหญิงชาวม้งสามารถแสดงบทบาทในด้านต่างๆเช่น บทบาทด้านครอบครัว บทบาทด้านการเมือง หรือบทบาทเศรษฐกิจ เพิ่มขึ้น	210 (79.2)	55 (20.8)
รวม	770 (72.7)	290 (27.3)

จากตารางที่ 4.19 เป็นการแสดงจำนวนร้อยละของทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อบทบาทหญิงชาวม้งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างแต่ละประเด็นแล้ว พบว่า

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุดคือหญิงชาวม้งมีบทบาทในการทำงานหารายได้เพื่อครอบครัวคิดเป็นร้อยละ 86.8

รองลงมาคือประเด็น ปัจจุบันหญิงชาวม้งสามารถแสดงบทบาทในด้านต่างๆ เช่น บทบาทด้านครอบครัว บทบาทด้านการเมือง หรือบทบาทด้านเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 79.2 และเมื่อหญิงชาวม้งมีการศึกษาจะมีบทบาทในด้านต่างๆ เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 71.7

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยน้อยที่สุดคือ หญิงชาวม้งปฏิบัติตามบทบาทที่ถูกคาดหวังทางสังคม เช่น ยกย่องให้เกียรติสามี และไม่แสดงออกทางการเมืองหรือกฎจารีตในที่สาธารณะคิดเป็นร้อยละ 52.8 แสดงว่าจากการที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงทำให้หญิงชาวม้งมีบทบาทในสังคมมากขึ้น และไม่ได้ปฏิบัติตามบทบาทเดิมที่สังคมคาดหวังอย่างเคร่งครัดนัก

3) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง 5 ด้าน

(1) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านครอบครัว

ตารางที่ 4.20 ร้อยละของผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและ บทบาทด้านครอบครัว

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบัน ที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านครอบครัว	ใช่	ไม่ใช่
1. หญิงชาวม้งมีสิทธิในการเลือกคู่สมรส	205 (77.4)	60 (22.6)
2. หญิงชาวม้งสามารถปฏิเสธการแต่งงานได้	255 (96.2)	10 (3.8)
3. หญิงชาวม้งมีสิทธิในการตัดสินใจมีบุตร และสามารถกำหนดจำนวนบุตรได้	185 (69.8)	80 (30.2)

ตารางที่ 4.20 (ต่อ)

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบัน ที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านครอบครัว	ใช่	ไม่ใช่
4. ภรรยาสามารถปฏิเสธการมีเพศสัมพันธ์กับสามีได้หากไม่พร้อม	205 (77.4)	60 (22.6)
5. ขณะตั้งครรภ์ หญิงสาวมั่งได้ลดภาระงานที่เคยทำ	225 (84.9)	40 (15.1)
6. เมื่อมีปัญหาในครอบครัวภรรยาชาวมั่งมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็น	195 (73.6)	70 (26.4)
รวม	1270 (79.9)	320 (20.1)

จากตารางที่ 4.20 เป็นการแสดงจำนวนร้อยละของทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านครอบครัวพบว่า

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุดคือหญิงสาวมั่งสามารถปฏิเสธการแต่งงานได้คิดเป็นร้อยละ 96.2 แสดงว่าหญิงสาวมั่งมีสถานภาพที่ค่อนข้างมีอิสระในการเลือกคู่ครองและสามารถปฏิเสธการแต่งงานในกรณีที่ไม่เต็มใจได้

รองลงมาคือขณะตั้งครรภ์หญิงสาวมั่งได้ลดภาระงานที่เคยทำโดยมีร้อยละ 84.9

ส่วนประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ หญิงสาวมั่งมีสิทธิในการตัดสินใจมีบุตร และสามารถกำหนดจำนวนบุตรได้โดยมีร้อยละ 69.8

(2) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อสถานภาพและ
บทบาทด้านการเมือง

ตารางที่ 4.21 ร้อยละของผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพ
และบทบาทด้านการเมือง

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบัน ที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านการเมือง	ใช่	ไม่ใช่
1. หญิงชาวม้งได้รับการยอมรับในการสมัครเป็นผู้นำ ชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน	215 (81.1)	50 (18.9)
2. หญิงชาวม้งได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน	185 (69.8)	80 (30.2)
3. หญิงชาวม้งมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน	234 (88.3)	31 (11.7)
4. หญิงชาวม้งมีโอกาสในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม สหกรณ์ กลุ่มเกษตร หรือกลุ่มต่างๆ ในชุมชน	244 (91.1)	21 (7.9)
5. ในชุมชนของท่านมีหญิงชาวม้งที่รับราชการ	225 (84.9)	40 (15.1)
6. เมื่อมีปัญหาในชุมชนผู้หญิงสามารถเข้าร่วมประชุมและ แสดงความคิดเห็นได้	220 (83.0)	45 (17.0)
7. หญิงชาวม้งสามารถออกเสียงในการเลือกผู้นำชุมชนได้	230 (86.8)	35 (13.2)
รวม	1553 (83.7)	302 (16.2)

จากตารางที่ 4.21 เป็นการแสดงจำนวนร้อยละของทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านการเมืองพบว่า

หญิงชาวม้งมีโอกาสในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ กลุ่มเกษตร หรือกลุ่มต่างๆ ในชุมชน มีบทบาทในการพัฒนาชุมชน และสามารถออกเสียงในการเลือกผู้นำชุมชนได้ เป็นประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 91.1, 88.3 และ 86.8 ตามลำดับ แสดงว่าปัจจุบันหญิงชาวม้งมีสถานภาพในด้านการเมืองค่อนข้างดีและสามารถแสดงบทบาทต่างๆ ในชุมชนได้

รองลงมาคือประเด็น ในชุมชนมีหญิงชาวม้งที่รับราชการ และ เมื่อมีปัญหาในชุมชน ผู้หญิงสามารถเข้าร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็นได้ คิดเป็นร้อยละ 84.9 และ 83.0 แสดงว่าหญิงชาวม้งเริ่มมีสถานภาพและบทบาทในทางการเมืองมากขึ้น

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยน้อยที่สุดคือ หญิงชาวม้งได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อบต. คิดเป็นร้อยละ 69.8 แสดงว่าปัจจุบันยังมีหญิงชาวม้งที่ได้รับเลือกให้ดำรงทางการเมืองน้อย

(3) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านกฎหมาย

ตารางที่ 4.22 ร้อยละของผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านกฎหมาย

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านกฎหมาย	ใช่	ไม่ใช่
1. หญิงชาวม้งสามารถฟ้องร้องต่อหัวหน้าตระกูลหรือผู้นำชุมชนในกรณีที่มีกรณีชำน้อย	220 (83.0)	45 (17.0)
2. ภรรยาสามารถเรียกค่าทดแทนจากสามีในกรณีที่สามีมีภรรยา	200 (75.5)	65 (24.5)
3. หญิงชาวม้งสามารถฟ้องหย่าได้	260 (98.1)	5 (1.9)

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบัน ที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านกฎหมาย	ใช่	ไม่ใช่
4. เมื่อหย่าขาดจากกันจะต้องมีการแบ่งสินสมรสระหว่าง สามีและภรรยา	240 (90.6)	25 (9.4)
5. เมื่อหย่าขาดจากกันภรรยามีสิทธิในการดูแลลูก	260 (98.1)	5 (1.9)
6. หญิงสาวมั่งสามารถร้องเรียนในกรณีที่ถูกทำอนาจาร	260 (98.1)	5 (1.9)
7. หญิงมั่งสามารถร้องเรียนเมื่อถูกข่มขืนจากชายอื่นที่ ไม่ใช่สามี	230 (86.8)	35 (13.2)
8. ในชุมชนของท่านมีการปกป้องผู้หญิงจากการกระทำ รุนแรงในครอบครัว	210 (79.2)	55 (20.8)
9. หญิงสาวมั่งมีสิทธิในการรับมรดกจากครอบครัวของตน เมื่อ แต่งงานออกเรือนไปแล้ว	170 (64.2)	95 (35.8)
10. หญิงสาวมั่งมีบทบาทในการร่วมตัดสินใจต่างๆใน ชุมชน	171 (64.5)	94 (35.5)
รวม	2221 (83.9)	429 (16.1)

จากตารางที่ 4.22 เป็นการแสดงจำนวน ร้อยละของทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านกฎหมาย พบว่า

หญิงสาวมั่งสามารถฟ้องหย่าได้ เมื่อหย่าขาดกับสามี ภรรยามีสิทธิในการดูแลลูก และหญิงสาวมั่งสามารถร้องเรียนเมื่อถูกทำอนาจารทั้ง 3 ประเด็น เป็นประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วย

มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 98.1 เท่ากัน แสดงว่าหญิงชาวม้งมีสถานภาพและบทบาทที่ค่อนข้างดีใน
ด้านกฎหมายเกี่ยวกับการฟ้องหย่า สิทธิในการดูแลบุตร และ การร้องเรียนเมื่อถูกทำอนาจาร

รองลงมาคือประเด็นเมื่อหย่าขาดกันจะต้องมีการแบ่งสินสมรสระหว่างสามีและภรรยา
คิดเป็นร้อยละ 90.6 แสดงว่าหญิงชาวม้งจะได้รับสินสมรสในกรณีที่หย่าขาดจากสามี ซึ่งถือว่า
เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมาก

ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าใช้น้อยที่สุดคือ หญิงชาวม้งมีสิทธิในการรับมรดก
จากครอบครัวของคนเมื่อแต่งงานออกเรือนไปแล้ว คิดเป็นร้อยละ 64.2 แสดงว่าสิทธิของหญิงชาว
ม้งในด้านนี้มีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก

(4) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพ
และบทบาทด้านการอบรมศึกษา

ตารางที่ 4.23 ร้อยละของผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพ
และบทบาทด้านการอบรมศึกษา

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบัน ที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านการอบรมศึกษา	ใช่	ไม่ใช่
1. หญิงชาวม้งมีโอกาสในการเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับอาชีพ อนามัยหรือด้านอื่นๆ	249 (94.0)	16 (6.0)
2. ปัจจุบันหญิงชาวม้งได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้น	230 (94.3)	35 (13.2)
รวม	479 (90.4)	51 (9.6)

จากตารางที่ 4.23 เป็นการแสดงจำนวนร้อยละของทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อผล
กระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านกฎหมายเมื่อ
พิจารณาในรายละเอียดของทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างแต่ละประเด็นแล้ว พบว่า

ปัจจุบันหญิงชาวม้งได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้นคิดเป็นร้อยละ 94.3 แสดงว่าจาก
การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันทำให้หญิงชาวม้งมีสถานภาพและบทบาทเกี่ยวกับการอบรมศึกษาสูง
ขึ้น

รองลงมาคือประเด็นหญิงชาวม้งมีโอกาสในการเข้าร่วมการอบรมเกี่ยวกับอาชีพ
อนามัย หรือด้านอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 94.0 แสดงว่านอกจากโอกาสทางการศึกษาแล้วหญิงชาวม้ง
ยังมีโอกาสด้านการอบรมความรู้ในด้านต่างๆด้วย

(5) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อ
สถานภาพและบทบาทด้านเศรษฐกิจ

ตารางที่ 4.24 ร้อยละของผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพ
และบทบาทด้านเศรษฐกิจ

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบัน ที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านเศรษฐกิจ	ใช่	ไม่ใช่
1. หญิงชาวม้งมีสิทธิในการเก็บเงินที่เป็นรายได้ของครอบครัว	160 (60.4)	105 (39.6)
2. ชาวม้งไม่นิยมการเป็นลูกจ้าง	120 (45.3)	145 (54.7)
3. ในยุคปัจจุบันหญิงชาวม้งสามารถหารายได้เสริมนอกจากการ ทำไร่ทำสวน	260 (98.1)	5 (1.9)
4. จากการทำอาชีพเสริมเช่น การค้าขาย หรืองานฝีมือ ทำให้หญิง ชาวม้งมีอำนาจในเรื่องทรัพย์สินมากขึ้น	151 (57.0)	114 (43.0)
รวม	691 (65.2)	369 (34.8)

จากตารางที่ 4.24 เป็นการแสดงจำนวนร้อยละของทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อ
ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านเศรษฐกิจ
ของหญิงชาวม้งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละประเด็นแล้ว พบว่าหญิงชาวม้งมีการเปลี่ยนแปลง
บทบาททางด้านเศรษฐกิจในด้านต่างๆ ได้แก่

ปัจจุบันหญิงชาวม้งสามารถหารายได้เสริมนอกจากการทำไร่ทำสวน คิดเป็นร้อยละ 98.1 แสดงว่าจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้หญิงชาวม้งมีบทบาทด้านเศรษฐกิจมากขึ้น

รองลงมาประเด็นที่ว่าหญิงชาวม้งมีสิทธิในการเก็บเงินที่เป็นรายได้ของครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 60.4 แสดงให้เห็นว่าเมื่อสามารถหารายได้เสริมทำให้หญิงชาวม้งมีบทบาทในการเก็บเงินที่เป็นรายได้ของครอบครัวมากขึ้น

ประเด็นต่อมาคือ ประเด็นที่ว่าจากการทำอาชีพเสริมเช่น การค้าขาย หรืองานฝีมือ ทำให้ผู้หญิงมีอำนาจในเรื่องทรัพย์สินมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 57.0 แสดงให้เห็นว่าแม้หญิงชาวม้งจะมีความสามารถในการหารายได้เสริม และมีสิทธิในการเก็บเงินรายได้บ้างแต่ยังมีบทบาทในการจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของครอบครัวน้อย

สำหรับประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยน้อยที่สุดคือประเด็น ชาวม้งไม่นิยมการเป็นลูกจ้าง คิดเป็นร้อยละ 45.3 แสดงว่าจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้ค่านิยมของชาวม้งที่ไม่นิยมการเป็นลูกจ้างได้เปลี่ยนไปจากเดิม

สรุป

จากการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลง คือ การติดต่อสัมพันธ์และรับข้อมูลข่าวสารจากสังคมภายนอก การขยายตัวของชุมชน ธุรกิจ ในชุมชน และความก้าวหน้าทางการศึกษา

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดในบ้านเข็กน้อย คือ การขยายตัวของประชากร หญิงชาวม้งมีสถานภาพและบทบาทในด้านต่างๆดีขึ้น และอัตราการหย่าร้างสูงขึ้น

สำหรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมต่อสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. **ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อสถานภาพหญิงชาวม้ง** จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันทำให้หญิงชาวม้งมีสถานภาพที่ดีขึ้น โดยเฉพาะถ้ามีการศึกษาและมีอาชีพที่มั่นคงหรือมีฐานะทางเศรษฐกิจดีก็จะทำให้มีสถานภาพที่สูงขึ้นด้วย

2. **ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อบทบาทหญิงชาวม้ง** พบว่าจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันทำให้หญิงชาวม้งมีการศึกษา มีบทบาทในการหารายได้ให้ครอบครัวมากขึ้น และสามารถแสดงบทบาทในด้านต่างๆมากขึ้น จึงไม่ได้ปฏิบัติตามบทบาทที่ถูกคาดหวังจากวัฒนธรรมชาวม้งอย่างเคร่งครัดนัก

3. ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อสถานภาพและบทบาทของหญิง ชาวม้ง 5 ด้าน พบว่า

1) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อสถานภาพและบทบาท
ของหญิงชาวม้งด้านครอบครัว พบว่า หญิงชาวม้งมีสถานภาพที่ค่อนข้างมีอิสระในการเลือกคู่ครอง
และสามารถปฏิเสธการแต่งงานในกรณีที่ไม่เต็มใจได้ ขณะตั้งครรภ์ได้ลดภาระงานที่เคยทำ และ
เริ่มมีสิทธิในการตัดสินใจมีลูก สามารถกำหนดจำนวนลูกและแสดงความคิดเห็นเมื่อมีปัญหาใน
ครอบครัว

2) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อสถานภาพและบทบาท
ของหญิงชาวม้งด้านการเมือง พบว่าหญิงชาวม้งมีโอกาสในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์
กลุ่มเกษตร หรือกลุ่มต่างๆ ในชุมชน มีบทบาทในการพัฒนาชุมชน และสามารถออกเสียงในการ
เลือกผู้นำชุมชนภาครัฐ ปัจจุบันมีหญิงชาวม้งที่รับราชการ และ เมื่อมีปัญหาในชุมชนหญิงชาวม้ง
สามารถเข้าร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็น แต่ยังมีหญิงชาวม้งที่ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่ง
ทางการเมืองน้อย

3) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและ
บทบาทด้านกฎหมาย พบว่า หญิงชาวม้งมีสถานภาพและบทบาทที่ค่อนข้างดีในด้านการฟ้องหย่า
สิทธิในการดูแลลูก และการร้องเรียนเมื่อถูกทำอนาจาร และเมื่อหย่าขาดกันจะต้องมีการแบ่งสิน
สมรส

4) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและ
บทบาทด้านการอบรมศึกษา พบว่า หญิงชาวม้งมีสถานภาพและบทบาทเกี่ยวกับการอบรมศึกษา
เท่าเทียมผู้ชายมากขึ้น

5) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและ
บทบาทด้านเศรษฐกิจ พบว่า ปัจจุบันหญิงชาวม้งสามารถหารายได้เสริมทำให้มีอำนาจทางเศรษฐกิจ
มากขึ้น และปัจจุบันชาวม้งนิยมการเป็นลูกจ้างมากกว่าอดีต

2.2.3 การวิจัยเชิงคุณภาพ

1) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อสถานภาพหญิงชาวม้ง
ในการสัมภาษณ์ นางน้ำทิพย์ ชาววิวัฒน์ นางวรรณจิต ทรายเทียมทอง
นางยัว สืบทายาท นางเบญจมาศ แซ่เฮอ นางอรนิจ ทรงสวัสดิวงศ์ นายประจวบ ฤทธิเนติกุล
นายไกรศักดิ์ แซ่หลี นายเส็ง ชาววิวัฒน์ นายอมสิน ทรายเทียมทอง และ นายเซ็ง สืบทายาท
เมื่อวันที่ 14-16 สิงหาคม 2552 ผู้นำชาวม้งบ้านแจ็กน้อย ทั้ง 10 คน ได้ให้ข้อมูลไปในทิศทาง
เดียวกันเกี่ยวกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อสถานภาพหญิงชาวม้งว่าจากการที่

สังคมมีการเปลี่ยนแปลงเช่น การติดต่อสัมพันธ์ รับข้อมูลข่าวสารกับสังคมภายนอก การศึกษา และ เศรษฐกิจ ทำให้วิถีชีวิตและแนวคิดของชาวม้งมีการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะชาวม้งรุ่นใหม่ทั่วไป ทำงานในตัวเมือง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีผลกระทบต่อสถานภาพของผู้หญิง โดยมากเป็น สถานภาพโดยการกระทำเช่น สถานภาพทางการศึกษา หรือสถานภาพทางอาชีพ เมื่อหญิงชาวม้งมีการศึกษามีความรู้ก็สามารถใช้ความรู้มาพัฒนาสถานภาพของตนได้ ทำให้มีหลายสถานภาพ เช่น หญิงชาวม้งที่มีอาชีพเป็นครู อาจมีสถานภาพเป็นลูกสาว สถานภาพเป็นภรรยา และสถานภาพเป็น ครูภายในชุมชนด้วย เป็นต้น

จึงสรุปได้ว่าหญิงชาวม้งที่มีการการศึกษาหรือมีฐานะทางเศรษฐกิจจะมี สถานภาพที่หลากหลายและสูงขึ้น

2) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อบทบาทหญิงชาวม้ง

ในการสัมภาษณ์ผู้นำชาวม้งบ้านแจ็กน้อย ทั้ง 10 คน ได้ให้ข้อมูลไปใน ทิศทางเดียวกันเกี่ยวกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อบทบาทหญิงชาวม้งว่า ปัจจุบันสังคมชาวม้งมีลักษณะเหมือนสังคมภายนอกมากขึ้นทั้งด้านครอบครัว การเมือง การศึกษา หรือเศรษฐกิจทำให้สถานภาพของหญิงชาวม้งมีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นหญิงชาวม้งจึงมีบทบาทใน ด้านต่างๆมากขึ้นด้วย เช่นหญิงชาวม้งที่ได้รับการศึกษา ก็กล้าแสดงบทบาทในการแสดงความคิดเห็น ในครอบครัวและชุมชน และเมื่อมีปัญหาที่แก้ปัญหาคด้วยขั้นตอนกฎหมายไทยเป็นต้น และมี บทบาทในการหารายได้เพื่อครอบครัว บทบาทในการเป็นผู้นำและร่วมพัฒนาชุมชน เป็นต้น

จึงสรุปได้ว่า เมื่อหญิงชาวม้งมีสถานภาพที่หลากหลายก็ทำให้มีบทบาท ในด้านต่างๆมากขึ้นด้วย

3) สถานภาพและบทบาทหญิงชาวม้ง 5 ด้าน

ในการสัมภาษณ์ ผู้นำชาวม้งบ้านแจ็กน้อย ทั้ง 10 คน ได้ให้ข้อมูลไปใน ทิศทางเดียวกันเกี่ยวกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อสถานภาพและบทบาทของ หญิงชาวม้ง 5 ด้าน ดังนี้

(1) สถานภาพและบทบาทด้านครอบครัว

เนื่องจากการรับวัฒนธรรมและความคิดจากสังคมภายนอกทำให้ หญิงม้งมีความรู้และความมั่นใจมากขึ้น อีกทั้งผู้ชายก็ให้โอกาสผู้หญิงในการแสดงความคิดเห็น ต่างๆในครอบครัวมากขึ้น ทั้งนี้เพราะผู้หญิงเองก็ได้รับการศึกษามากขึ้นด้วย หญิงชาวม้งสามารถ เลือกรู้ตัวเอง และสามารถปฏิเสธการแต่งงานได้หากไม่เต็มใจ ส่วนภาระงานในครอบครัวของ หญิงชาวม้ง เช่น การทำความสะอาดบ้าน การจัดเตรียมอาหาร ฯลฯ ก็มีแนวโน้มที่ผู้ชายจะช่วยแบ่ง เบาภาระมากขึ้น

ในอดีตการมีภรรยาหลายคนเป็นการหาแรงงานมาเพิ่มให้แก่ครอบครัวด้วย แต่ในปัจจุบันทั้งหญิงและชายมีบทบาทในการทำงานในไร้เท่าเทียมกันมากขึ้น เนื่องจากเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปและการได้รับอิทธิพลความคิดจากการศึกษาและจากภายนอกมากขึ้น อีกทั้งการมีลูกที่ในอดีตถือเป็นหน้าที่หนึ่งของภรรยาชาวเมืองบางครอบครัวแม้มีลูกจำนวนมากแล้วแต่ถ้ายังไม่มียุวกชายก็ต้องมีลูกไปเรื่อยๆจนกว่าจะได้ลูกชายสมใจ แต่ปัจจุบันความคิดดังกล่าวได้ลดน้อยลง และภรรยาชาวเมืองเริ่มมีโอกาสในการกำหนดจำนวนลูก เพราะลักษณะสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป การมีลูกต้องใช้ทุนทรัพย์เป็นจำนวนมาก อีกทั้งที่ดินในการทำกินก็ลดน้อยลง ทำให้พ่อแม่ชาวเมืองต้องมีลูกในจำนวนน้อยลงแม้บางครอบครัวจะไม่มีลูกชายเลยก็ตาม

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชาวเมืองบ้านเข็ญน้อยจำนวน 10 คน ถึงประเด็นผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านครอบครัวของหญิงชาวเมืองสามารถสรุปประเด็นการเปลี่ยนแปลงของสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวเมืองได้ดังนี้

- ก. หญิงชาวเมืองมีสิทธิในการเลือกคู่สมรส กลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 คนเห็นสอดคล้องกัน
- ข. หญิงชาวเมืองสามารถปฏิเสธการแต่งงาน กลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 คนเห็นสอดคล้องกัน
- ค. ขณะตั้งครรภ์ หญิงชาวเมืองได้ลดภาระงานที่เคยทำกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วย 8 คน และไม่เห็นด้วย 2 คน
- ง. เมื่อมีปัญหาในครอบครัวหญิงชาวเมืองมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็น กลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 คนเห็นสอดคล้องกัน

(2) สถานภาพและบทบาทด้านการเมือง

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันทำให้หญิงชาวเมืองมีสถานภาพและบทบาททางการเมืองดีขึ้นแม้ว่าในด้านของขนบธรรมเนียมสังคมยังคงปฏิบัติตามเดิม แต่ในส่วนของการเมืองภาครัฐหญิงชาวเมืองก็ได้รับโอกาสในการพัฒนาและแสดงบทบาทตามสมควร เช่นการใช้สิทธิเลือกผู้นำชุมชน หรือรวมกลุ่มแม่บ้านเพื่อพัฒนาชุมชน เช่น การพัฒนาด้านสุขภาพของครอบครัว การพัฒนาอาชีพ เป็นต้น การที่ผู้หญิงมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนมากขึ้นเนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลง ภาครัฐและเอกชนได้เข้ามาให้ความรู้ให้การช่วยเหลือชุมชนและพัฒนาผู้หญิงให้มีความรู้ความสามารถ ทำให้ผู้หญิงมีพื้นที่ในการที่จะกำประโยชน์เพื่อชุมชนมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีหญิงชาวเมืองที่ทำงานในหน่วยงานเอกชนหรือเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น พยาบาล ครู คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น และมีแนวโน้มที่หญิงชาวเมืองที่ได้รับการศึกษาเริ่มให้ความสนใจทำงานการเมืองระดับท้องถิ่นมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งจากทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยว

กับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านการเมืองของหญิงชาวม้ง สามารถสรุปได้ดังนี้

- ก. หญิงชาวม้งมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน กลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 คนเห็นสอดคล้องกัน
- ข. หญิงชาวม้งมีโอกาสนในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ กลุ่มเกษตร หรือกลุ่มต่างๆ ในชุมชน กลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 คนเห็นสอดคล้องกัน
- ค. ในชุมชนมีหญิงชาวม้งที่รับราชการ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 คนเห็นสอดคล้องกัน
- ง. เมื่อมีปัญหาในชุมชนหญิงชาวม้งสามารถเข้าร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็น กลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 คนเห็นสอดคล้องกัน

(3) สถานภาพและบทบาทด้านกฎหมาย

การเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันหญิงชาวม้งมีสถานภาพด้านกฎหมายที่ดีขึ้น ต่างกับในอดีตที่สังคมม้งจะใช้จารีตเป็นหลักซึ่งทำให้ผู้หญิงขาดสิทธิในหลายประการ แต่ปัจจุบันนี้พบว่าหญิงชาวม้งสามารถฟ้องร้องต่อหัวหน้าชุมชนหรือหัวหน้าตระกูลในกรณีที่มีภรรยาช้อย ซึ่งในอดีตไม่สามารถฟ้องร้องได้ หรือถึงแม้จะพยายามฟ้องก็มีผลน้อย เมื่อสามีภรรยาชาวม้งหย่าขาดจากกันจะมีการแบ่งสินสมรส เนื่องจากปัจจุบันชาวม้งเริ่มมีความรู้ทางกฎหมาย ฉะนั้นเมื่อมีปัญหาความรุนแรงในครอบครัวหญิงชาวม้งบางส่วนก็จะดำเนินการไปตามกฎหมาย และชุมชนก็มีการปกป้องผู้หญิงจากการกระทำรุนแรงในครอบครัวด้วย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างสามารถสรุปได้ดังนี้

- ก. หญิงชาวม้งสามารถฟ้องร้องต่อหัวหน้าตระกูลหรือผู้นำชุมชนในกรณีที่มีภรรยาช้อย กลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 คนเห็นสอดคล้องกัน
- ข. เมื่อหย่าขาดจากกันหญิงชาวม้งมีสิทธิในการดูแลบุตร กลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 คนเห็นสอดคล้องกัน
- ค. เมื่อหย่าขาดจากกันจะต้องมีการแบ่งสินสมรสระหว่างสามีและภรรยา กลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 คนเห็นสอดคล้องกัน
- ง. หญิงชาวม้งสามารถร้องเรียนในกรณีที่ถูกทำอนาจาร กลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 เห็นสอดคล้องกัน
- จ. หญิงชาวม้งสามารถร้องเรียนเมื่อถูกข่มขืนจากชายอื่นที่ไม่ใช่สามี กลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 คนเห็นสอดคล้องกัน

(4) สถานภาพและบทบาทด้านการอบรมศึกษา

หญิงชาวม้งได้รับการอบรมเกี่ยวกับการเย็บปักถักร้อย งานบ้าน และงานในไร่ ซึ่งมารดาจะเป็นผู้อบรมสั่งสอนลูกสาว และผู้ชายม้งจะได้รับการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับการเป็นผู้นำในครอบครัวและงานในไร่ โดยบิดาจะเป็นผู้อบรมสั่งสอนลูกชาย ทั้งนี้บิดาและมารดาชาวม้งจะมีบทบาทในการอบรมสั่งสอนลูกเท่าเทียมกันในช่วงวัยเด็ก หญิงชาวม้งจะได้รับการปลูกฝังความเชื่อว่าตนค้ำค้ำกว่าผู้ชาย และผู้ชายจะได้รับการปลูกฝังว่าผู้หญิงมีสถานภาพต่ำกว่าตนเอง อย่างไรก็ตามผู้หญิงก็ได้รับการถ่ายทอดทักษะทางอาชีพจากครอบครัวเท่าเทียมกับผู้ชาย แต่สำหรับโอกาสทางการศึกษาของผู้หญิงและผู้ชายเกิดจากค่านิยม ความเชื่อ และประเพณีของชาวม้ง ซึ่งในอดีตบิดามารดาชาวม้งจะนิยมส่งเสียลูกชายให้ได้รับการศึกษามากกว่าลูกสาว หรือแทบจะเรียกได้ว่าบิดามารดาจะส่งเสียเฉพาะลูกชายเท่านั้น เพราะถือว่าลูกชายจะต้องเป็นผู้สืบทอดตระกูล ส่วนลูกสาวเมื่อโตขึ้นก็ต้องไปเป็นคนของตระกูลอื่นไม่ได้เลี้ยงดูบิดามารดา แต่ปัจจุบันบิดามารดาเริ่มส่งเสียลูกสาวให้ได้รับการศึกษามากขึ้น และปรากฏว่าหญิงชาวม้งที่ได้รับการศึกษาในระดับสูงเมื่อแต่งงานแล้วก็ยังคงดูแลบิดามารดาฝ่ายตนเป็นอย่างดี และบางคนยังดูแลได้ดีกว่าลูกชายด้วย อีกทั้งนโยบายส่งเสริมการศึกษาจากภาครัฐที่เข้าถึงชาวม้ง ทำให้ปัจจุบันนี้หญิงชาวม้งได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น ซึ่งจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานภาพด้านการอบรมศึกษาของหญิงชาวม้ง ดังนี้

ก. ในปัจจุบันหญิงชาวม้งได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้น กลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 คนมีความเห็นสอดคล้องกัน

ข. หญิงชาวม้งมีโอกาสนในการเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับอาชีพอนามัย หรือด้านอื่นๆ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 คนมีความเห็นสอดคล้องกัน

(5) สถานภาพและบทบาทด้านเศรษฐกิจ

หญิงชาวม้งมีบทบาทในการเป็นผู้วางแผนทำมาหากินในครอบครัว เช่นการวางแผนปลูกพืชผล ส่วนผู้ชายจะเป็นผู้วางแผนเกี่ยวกับการทำธุรกิจและการค้าขายพืชผลทางการเกษตร ทั้งผู้หญิงและผู้ชายล้วนเป็นแรงงานที่สำคัญในครอบครัว เพราะชาวม้งเป็นผู้ที่มีความขยันขันแข็งในการทำมาหากินเป็นอย่างมาก และหญิงชาวม้งสามารถเป็นผู้เก็บเงินรายได้ของครอบครัว ปัจจุบันเนื่องจากชุมชนชาวม้งมีการติดต่อสัมพันธ์กับสังคมภายนอกมากขึ้น สังคมชาวม้งจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสังคมภายนอก ทั้งด้านความคิด และวิถีชีวิต หญิงชาวม้งมีอาชีพเสริม คือ การขายของที่ระลึก การขายสมุนไพร ฯลฯ ทำให้หญิงชาวม้งมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับทรัพย์สินของครอบครัวมากขึ้น สถานภาพและบทบาทด้านเศรษฐกิจของหญิงชาวม้งจึงดีขึ้นด้วย ซึ่งความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลกระทบต่อสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง มีดังนี้

ก. หญิงชาวม้งมีสิทธิในการเก็บเงินที่เป็นรายได้ของครอบครัว
กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วย 7 คน ไม่เห็นด้วย 3 คน

ข. ในยุคปัจจุบันหญิงชาวม้งสามารถหารายได้เสริม กลุ่มตัวอย่าง
ทั้ง 10 คนเห็นสอดคล้องกัน

ค. จากการทำอาชีพเสริมเช่น การค้าขาย หรืองานฝีมือ ทำให้หญิง
ชาวม้งมีอำนาจในเรื่องทรัพย์สินมากขึ้น กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วย 7 คน ไม่เห็นด้วย 3 คน

ง. ชาวม้งไม่นิยมการเป็นลูกจ้าง กลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 คนไม่มีผู้เห็น
ด้วยเลยซึ่งประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงค่านิยมในอดีตได้อย่างชัดเจนเพราะในอดีต
ชาวม้งจะมีความหวังในตนเองสูงมากและไม่นิยมเป็นลูกจ้างแต่ปัจจุบันค่านิยมดังกล่าวได้เปลี่ยน
ไปแล้ว

สรุป

จากการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ต่อ
สถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อสถานภาพหญิงชาวม้ง

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีผลกระทบต่อสถานภาพของผู้หญิง โดยมากเป็นสถานภาพ
โดยการกระทำเช่น สถานภาพทางการศึกษา หรือสถานภาพทางอาชีพ เช่น เมื่อหญิงชาวม้งมีการ
ศึกษามีความรู้ก็สามารถใช้ความรู้มาพัฒนาสถานภาพของตนได้ ทำให้มีหลายสถานภาพ

2. ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อบทบาทหญิงชาวม้ง

ปัจจุบันสังคมชาวม้งมีลักษณะเหมือนสังคมภายนอกมากขึ้นทั้งด้านครอบครัว
การเมือง การศึกษา หรือเศรษฐกิจทำให้สถานภาพของหญิงชาวม้งมีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นหญิง
ชาวม้งจึงมีบทบาทในด้านต่างๆเพิ่มขึ้น เช่นบทบาทในการหารายได้เพื่อครอบครัว บทบาทในการ
เป็นผู้นำและร่วมพัฒนาชุมชน เป็นต้น

3. ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อสถานภาพและบทบาทหญิงชาวม้ง

5 ด้าน

1) สถานภาพและบทบาทด้านครอบครัว พบว่า หญิงม้งมีสิทธิในการเลือกคู่
สมรส สามารถปฏิเสธการแต่งงาน และขณะตั้งครรภ์ได้ลดภาระงานที่เคยทำ

2) สถานภาพและบทบาทด้านการเมือง พบว่า หญิงชาวม้งมีบทบาทในการ
พัฒนาชุมชน เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ กลุ่มเกษตร หรือกลุ่มต่างๆ ในชุมชน และมีหญิงชาว
ม้งที่รับราชการ เมื่อมีปัญหาในชุมชนหญิงชาวม้งสามารถเข้าร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็นได้

3) สถานภาพและบทบาทด้านกฎหมาย พบว่าการเปลี่ยนแปลงของสังคมใน

ปัจจุบันหญิงชาวม้งมีสถานภาพด้านกฎหมายที่ดีขึ้น เช่นสามารถฟ้องร้องต่อหัวหน้าชุมชนหรือหัวหน้าตระกูลในกรณีที่มีภรรยาบ่อย เมื่อหย่าขาดจากกันสตรีชาวม้งมีสิทธิในการดูแลบุตร แบ่งสินสมรส และสามารถร้องเรียนในกรณีที่ถูกทำอนาจารหรือข่มขืน

4) สถานภาพและบทบาทด้านการอบรมศึกษา พบว่า ปัจจุบันหญิงม้งได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้นและมีโอกาสในการเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับอาชีพ อนามัย หรือด้านอื่นๆ ด้วย

5) สถานภาพและบทบาทด้านเศรษฐกิจ พบว่า หญิงชาวม้งมีสิทธิในการเก็บเงินที่เป็นรายได้ของครอบครัว และปัจจุบันหญิงชาวม้งสามารถหารายได้เสริมนอกจากการทำไร่ทำสวน เช่น การค้าขาย หรืองานฝีมือ ทำให้มีอำนาจในเรื่องทรัพย์สินมากขึ้น

สรุปในภาพรวม

จากการศึกษาจากเอกสาร การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ต่อสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง สามารถสรุปได้ ดังนี้

สาเหตุสำคัญที่ทำให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลง คือ การติดต่อสัมพันธ์และรับข้อมูลข่าวสารจากสังคมภายนอก การขยายตัวของชุมชน ธุรกิจชุมชน และความก้าวหน้าทางการศึกษา ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดในบ้านเข็กน้อย คือ การขยายตัวของประชากร หญิงชาวม้งมีสถานภาพและบทบาทในด้านต่างๆดีขึ้น และอัตราการหย่าร้างสูงขึ้น

1. ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อสถานภาพหญิงชาวม้ง จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันทำให้ค่านิยมของชาวม้งในการส่งลูกชายและลูกสาวเรียนหนังสือเปลี่ยนไปโดยส่งเสียเท่าเทียมกันมากขึ้น และถ้ามีผู้หญิงมีการศึกษาและมีอาชีพที่มั่นคงหรือมีฐานะทางเศรษฐกิจดีก็จะทำให้มีสถานภาพที่สูงขึ้นด้วย

2. ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อบทบาทหญิงชาวม้ง ด้วยระบบการศึกษาที่เข้าถึงประชากรชาวม้งและสภาพที่บีบคั้นทางเศรษฐกิจ หญิงชาวม้งจึงมีบทบาทในการทำงานหารายได้ให้ครอบครัวมากขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงกับชายในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น ทำให้หญิงชาวม้งไม่ได้ปฏิบัติตามบทบาทที่ถูกคาดหวังจากวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมอย่างเคร่งครัดนัก

3. ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง 5 ด้าน พบว่า

3.1 สถานภาพและบทบาทด้านครอบครัว หญิงม้งมีสิทธิในการเลือกคู่สมรส สามารถปฏิเสธการแต่งงาน ขณะตั้งครรภ์หญิงชาวม้งได้ลดภาระงานที่เคยทำ และหญิงชาวม้งเริ่มมีสิทธิในการตัดสินใจมีลูก สามารถกำหนดจำนวนลูกและแสดงความคิดเห็นเมื่อมีปัญหาในครอบครัว

3.2 สถานภาพและบทบาทด้านการเมือง พบว่า หญิงชาวม้งมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ กลุ่มเกษตร หรือกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เมื่อมีปัญหาในชุมชนหญิงชาวม้งสามารถเข้าร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็นได้

3.3 สถานภาพและบทบาทด้านกฎหมาย พบว่า ปัจจุบันหญิงชาวม้งมีสถานภาพด้านกฎหมายที่ดีขึ้น เช่นสามารถฟ้องร้องต่อหัวหน้าชุมชนหรือหัวหน้าตระกูลในกรณีที่มีภรรยาบ่อย เมื่อหย่าขาดจากกันหญิงชาวม้งมีสิทธิในการดูแลลูก แบ่งสินสมรส และสามารถร้องเรียนในกรณีที่ถูกทำอนาจารหรือข่มขืน

3.4 สถานภาพและบทบาทด้านการอบรมศึกษา พบว่า ปัจจุบันหญิงชาวม้งได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้นและมีโอกาสในการเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับอาชีพ อนามัย หรือด้านอื่นๆ เท่าเทียมผู้ชายมากขึ้น

3.5 สถานภาพและบทบาทด้านเศรษฐกิจ พบว่า ปัจจุบันหญิงชาวม้งสามารถหารายได้เสริมทำให้มีอำนาจทางเศรษฐกิจมากขึ้น และปัจจุบันชาวม้งนิยมการเป็นลูกจ้างมากกว่าอดีต

2.3 แนวทางในการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสารตำราวิชาการที่เกี่ยวข้องและ การใช้แบบสอบถาม กับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง โดย

2.3.1 การวิจัยจากเอกสาร

2.3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ

2.3.3 การวิจัยเชิงคุณภาพ

โดยมีรายละเอียดในแต่ละเรื่องดังนี้

2.3.1 การวิจัยจากเอกสาร

จากการศึกษาแนวทางในการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทหญิงชาวม้งพบว่า นอกจากการทำความเข้าใจในชุมชน การให้ความรู้และการศึกษาแก่ประชากรในพื้นที่แล้ว ยังต้องมีองค์ประกอบอีกหลายประการดังที่ วิระดา สมสวัสดิ์(2549: 26) ระบุว่า เงื่อนไขทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม มีส่วนในการกำหนดความคิด บุคลิกภาพ พฤติกรรมของผู้หญิงอย่างมาก นักกฎหมายที่ประสงค์จะมีส่วนในการพัฒนาผู้หญิงต้องสนใจที่จะวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายกับโครงสร้างที่ผู้ชายเป็นใหญ่ และหาทางที่จะใช้ประโยชน์จากกฎหมายที่ซับซ้อนพร้อมๆกับการนำเอาภาพทางการเมืองเข้ามาวิเคราะห์ด้วย ทั้งนี้ต้องมีการประเมินให้ออกว่าในการใช้กฎหมายนั้นใครได้ประโยชน์และใครเสียประโยชน์ และ อมรา พงษาพิชญ์ (2547: 248) ระบุว่า บทบาทขององค์กรพัฒนาสังคมในงานวัฒนธรรมยังมีอีกมากเพียงแต่ปัจจุบันองค์กรต่างๆยังไม่ได้รับการสนับสนุนที่ดีพอ รัฐควรใช้ทรัพยากรการเงินไปเสริมกลไกที่คล่องตัวขององค์กรประชาสังคมเพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่างๆ กลุ่มวัฒนธรรมกลุ่มต่างๆ กลุ่มสตรี เด็ก และเยาวชน และกลุ่มคนจนที่เรียกร้องความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันสอดคล้องกับการศึกษาของ เต็งเม็ง อย่างถ้อยชัย (2550: 383) ที่ระบุว่าควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มเพื่อศึกษาและปฏิบัติการในหมู่ผู้หญิงในประเด็นปัญหาต่างๆ เช่น เรื่องความรุนแรงในครอบครัว การที่สามีมีภรรยาหลายคน เป็นต้น

ดังนั้นการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้งจึงต้องมีการใช้ทรัพยากรการเงิน และบุคคล เพื่อศึกษาวิจัยสภาพปัญหาของหญิงชาวม้งที่อยู่ภายใต้วัฒนธรรมของชุมชนเพื่อจะได้แก้ปัญหาได้ตรงจุด โดยต้องอาศัยกฎหมายด้วย

2.3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ

แนวทางในการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง

ตารางที่ 4.25 แนวทางในการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง

แนวทางในการส่งเสริมสถานภาพ และบทบาทของหญิงชาวม้ง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ส่งเสริมการศึกษาแก่ประชากรในชุมชน	260	31
2. ปรับเปลี่ยนทัศนคติของประชากรในชุมชน ในเรื่องความเสมอภาคของหญิงและชาย	214	25.2
3. ให้ความรู้เรื่องสิทธิสตรีแก่ประชากร โดยภาครัฐและผู้นำใน ชุมชน	178	21.2
4. ปรับเปลี่ยนจารีตประเพณี และค่านิยมบางประการ ในชุมชนที่ขัดต่อสิทธิสตรี	169	20.1
5. อื่นๆ	18	2.1
รวม	839	100

ตาราง 4.23 เป็นการแสดงจำนวนร้อยละของทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง โดยภาพรวมแล้วผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าแนวทางที่สำคัญที่สุดคือ การส่งเสริมการศึกษาแก่ประชากรในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 31.0 แสดงให้เห็นว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างมากในการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของหญิง รองลงมาคือ การปรับเปลี่ยนทัศนคติของประชากรในชุมชนในเรื่องความเสมอภาคของหญิงและชายร้อยละ 25.5 ให้ความรู้เรื่องสิทธิสตรีแก่ประชากรโดยภาครัฐและผู้นำในชุมชน ร้อยละ 21.2 ปรับเปลี่ยนจารีตประเพณี และค่านิยมบางประการในชุมชนที่ขัดต่อสิทธิสตรี ร้อยละ 20.1 และอื่นๆร้อยละ 2.1

2.3.3 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ในการสัมภาษณ์ นางน้ำทิพย์ ชาววิวัฒน์ นางวรรณจิต ทราวยเทียมทอง นางชวี สืบทายาท นางเบญจมาศ แซ่เฮอ นางอรนิจ ทรงสวัสดิ์วงศ์ นายประจวบ ฤทธิเนติกุล นายไกรศักดิ์ แซ่หลี นายเส็ง ชาววิวัฒน์ นายออมสิน ทราวยเทียมทอง และ นายเซ่ง สืบทายาท เมื่อวันที่ 14-16 สิงหาคม 2552 ผู้นำชาวม้งบ้านเข็กน้อย ทั้ง 10 คน ได้ให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่าแนวทางในการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง คือ การส่งเสริมการศึกษาให้แก่ประชากรชาวม้ง โดยเฉพาะผู้หญิงเพราะการศึกษาจะช่วยให้ผู้หญิงสามารถพัฒนาตนเองได้ในทุกด้าน ทั้งด้านครอบครัว การเมือง กฎหมาย หรือเศรษฐกิจ ซึ่งสังเกตได้ว่าหญิงชาวม้งในหมู่บ้านที่มีการศึกษาสูงจะมีความรู้ความมั่นใจและมีทางเลือกในการต่อรองกับอำนาจชายเป็นใหญ่โดยใช้สิทธิทางกฎหมาย ซึ่งบางครั้งก็สามารถช่วยแก้ปัญหาให้แก่ตนเองและผู้หญิงคนอื่นๆ ในชุมชนซึ่งเป็นผลดีต่อชุมชนด้วย เพราะผู้หญิงเหล่านี้จะมีความเข้าใจปัญหาของผู้หญิงด้วยกันมากกว่าผู้ชาย ทั้งนี้ประชากรม้งในชุมชนควรมีการเปิดโอกาสให้แก่หญิงชาวม้งที่มีความรู้ความสามารถได้ร่วมพัฒนาชุมชนและพัฒนาสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง โดยการเป็นคณะกรรมการภายในหมู่บ้าน หรือลงสมัครรับเลือกเป็นผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น

จึงสรุปได้ว่าแนวทางในการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทหญิงชาวม้ง คือ การส่งเสริมการศึกษา และเปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้มีบทบาททางสังคมมากขึ้น

สรุปในภาพรวม

จากการศึกษาจากเอกสาร การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทหญิงชาวม้ง สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ควรส่งเสริมการศึกษาให้แก่ประชากรในชุมชนเพราะการศึกษาจะช่วยให้ประชากรในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิของตนเองมากขึ้น เพื่อให้สามารถปกป้องสิทธิและเสรีภาพของตนเองขณะเดียวกันก็ไม่ล่วงล้ำสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น นอกจากนั้นการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว การดูแลสุขภาพ อาชีพ และอื่นๆ ก็สามารถช่วยให้หญิงชาวม้งพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ได้
2. ควรปลูกฝังค่านิยมความเท่าเทียมทางเพศให้แก่บุตรชายหญิงชาวม้งตั้งแต่ยังเด็ก โดยเริ่มต้นตั้งแต่สถาบันครอบครัว บิดามารดาควรสอนให้บุตรตระหนักถึงคุณค่าของตนเองและมองผู้อื่นอย่างให้เกิดริ เพราะการปลูกฝังค่านิยมความไม่เท่าเทียมกันทางเพศนั้นเป็นการสืบทอดไว้ซึ่งระบบสังคมชายเป็นใหญ่ และตราบไคที่ค่านิยมนี้ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงสังคมก็จะยังคงดำเนินไปเช่นเดิม

3. ควรมีพื้นที่ในชุมชนให้หญิงชาวม้งได้แสดงออก และรวมพลัง เช่น ชมรมแม่บ้าน ทั้งนี้เพื่อให้หญิงชาวม้งได้ฝึกฝนการเป็นผู้นำและการแสดงความคิดเห็นในชุมชน และส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุมปัญหาต่างๆของชุมชนร่วมกับผู้ชาย อีกทั้งควรมีการรณรงค์ส่งเสริมให้หญิงชาวม้งที่มีความรู้ความสามารถลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้นำด้านต่างๆในชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน หรือคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล เพราะจากผลการวิจัยพบว่าแม่หญิงชาวม้งจะมีความรู้ความสามารถที่ไม่สามารถเข้าไปมีบทบาทในทางการเมืองหรือกฎจารีตของชาวม้งได้เลย เพราะตามวัฒนธรรมประเพณีของชาวม้งซึ่งเป็นสังคมที่ชายเป็นใหญ่ได้กำหนดบทบาทของผู้หญิงไว้อย่างชัดเจนแล้วว่าต้องเป็นผู้ตามเท่านั้น การที่หญิงชาวม้งจะเข้าไปมีบทบาทหรือแสดงความคิดเห็นใดๆในทางการเมือง หรือ กฎจารีตจึงไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม หญิงชาวม้งจึงมีสถานภาพที่ด้อยกว่าผู้ชายมาก อย่างไรก็ตามหญิงชาวม้งสามารถมีบทบาทในด้าน ครอบครัว การเมือง กฎหมาย การอบรมศึกษา และ เศรษฐกิจได้ตามกฎหมายรัฐไทย ฉะนั้นการจะพัฒนาหญิงชาวม้งจึงต้องพัฒนาให้หญิงชาวม้งมีบทบาทในทางกฎหมายรัฐไทย เพื่อให้เป็นพื้นฐานที่มั่นคงซึ่งจะมีอำนาจในการต่อรองกับผู้ชายเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมบางประการที่มีความเหลื่อมล้ำทางเพศ ทั้งนี้ต้องอาศัยความเข้าใจและความร่วมมือจากผู้ชายชาวม้งด้วยว่าพร้อมจะเปิดโอกาสให้หญิงชาวม้งได้พัฒนาสถานภาพและบทบาทของตนหรือไม่

4. ควรพัฒนาผู้หญิง โดยผ่านการออกกฎหมายที่ให้ผู้หญิงและผู้ชายมีความเสมอภาค อีกทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาควรมีการกระจายทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรการเงินไปช่วยพัฒนาสถานภาพและบทบาทของผู้หญิง และควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเสมอภาคของหญิงชายชาวม้ง เพื่อให้เข้าใจถึงปัญหาของผู้หญิงและนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้งรวมทั้งด้านอื่นๆต่อไป

ตอนที่ 3 ข้อสรุปที่ได้จากการค้นพบ

3.1 สภาพความเป็นมาของหญิงชาวม้ง บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ผลจากการศึกษาด้านเอกสาร การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ข้อค้นพบสรุป ดังนี้

3.1.1 สภาพความเป็นมาของสถานภาพหญิงชาวม้ง

- ในยุคเริ่มแรกการตั้งถิ่นฐานบ้านเข็กน้อย (พ.ศ. 2488 – 2510) สถานภาพของหญิงชาวม้งจะมีลักษณะเป็นไปตามวัฒนธรรมดั้งเดิมคือผู้ชายมีสถานภาพที่สูงกว่าผู้หญิงทุกด้าน

- ยุคการรับอิทธิพลจากสังคมภายนอก (พ.ศ. 2510 – 2525) ชาวม้งได้รับอิทธิพลจากภายนอกทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเฉพาะ โครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา และการศึกษา ทำให้สถานภาพของบุคคลในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงและแตกต่างกันมากขึ้น เช่น ด้านเศรษฐกิจ และระดับการศึกษาแต่ส่วนใหญ่เป็นผู้ชายที่ได้รับผลกระทบ ส่วนสถานภาพของหญิงชาวม้งในยุคนี้ก็ยังไม่มีเปลี่ยนแปลงมากนัก กล่าวคือ ผู้หญิงยังคงมีสถานภาพต่ำกว่าผู้ชายตามแนวปฏิบัติของจารีตชาวม้งแบบดั้งเดิม

- ยุคการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (พ.ศ. 2525 – ปัจจุบัน) หญิงชาวม้งสามารถเลื่อนสถานภาพของตนให้สูงขึ้นได้ด้วยการศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจ เช่น รับราชการหรือเป็นประธานสภาสตรีตำบลเข็กน้อย เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามมิได้หมายความว่า จะเท่าเทียมกับผู้ชาย เพราะตามจารีตประเพณีชาวม้ง สิทธิหน้าที่บางประการ เช่น การเลือกผู้นำแซ่สกุล การตัดสินข้อพิพาทระหว่างตระกูลก็ยังคงเป็นสิทธิเฉพาะผู้ชายเท่านั้น

3.1.2 สภาพความเป็นมาของบทบาทหญิงชาวม้ง

- ในยุคเริ่มแรกการตั้งถิ่นฐานบ้านเข็กน้อย (พ.ศ. 2488 – 2510) หญิงชาวม้งมีบทบาทในการทำงานบ้านและงานในไร่เป็นหลัก โดยแทบไม่มีบทบาททางสังคมเลย

- ยุคการรับอิทธิพลจากสังคมภายนอก (พ.ศ. 2510 – 2525) หญิงชาวม้งมีบทบาทที่แตกต่างจากเดิมคือ บทบาท “ชาวเขาอาสาสมัคร” เพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ ซึ่งถือเป็นบทบาทใหม่ทางการเมืองที่หญิงชาวม้งไม่เคยได้รับการเมืองตามวัฒนธรรมม้ง และเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้งานหัตถกรรมของชาวม้งกลายเป็นสินค้าที่น่าสนใจ หญิงชาวม้งจึงมีบทบาทที่เพิ่มขึ้นอีกประการคือการหารายได้ให้แก่ครอบครัว

- ยุคการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (พ.ศ. 2525 – ปัจจุบัน) ผลจากการพัฒนา
ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กว่า 40 ปี ทั้งด้านการศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง และ
กฎหมาย ทำให้หญิงชาวม้ง มีบทบาทที่หลากหลายขึ้นทุกด้าน

3.1.3 สถานภาพและบทบาทหญิงชาวม้ง 5 ด้าน

- สถานภาพและบทบาทด้านครอบครัว พบว่า ผู้หญิงมีสถานภาพต่ำกว่า
ผู้ชายต้องเป็นผู้ตามที่ดี และมีบทบาทที่ต้องรับผิดชอบทั้งงานบ้าน งานในไร่
- สถานภาพและบทบาทด้านการเมือง พบว่าหญิงชาวม้งมีบทบาทและสิทธิ
ตามการเมืองทางภาครัฐส่วนการเมืองตามวัฒนธรรมม้งผู้หญิงยังมีบทบาทน้อยมาก
- สถานภาพและบทบาทด้านกฎหมาย พบว่า ชาวม้งใช้ทั้งกฎจารีตและ
กฎหมายของรัฐไทย แต่ผู้หญิงยังไม่มีบทบาทในทางกฎจารีต เช่น ไม่สามารถตัดสินคดีข้อพิพาท
ต่างๆในชุมชนได้
- สถานภาพและบทบาทด้านการอบรมศึกษา พบว่าชาวม้งจะอบรมสั่งสอน
บุตรชายหญิงไม่เหมือนกัน คือสั่งสอนลูกชายเพื่อเป็นผู้นำ และสั่งสอนลูกสาวเพื่อให้เป็นคนขยัน
ขันแข็งในการทำงาน ส่วนโอกาสทางการศึกษาในอดีตบิดามารดาจะให้โอกาสเฉพาะลูกชาย
เท่านั้น แต่ปัจจุบันค่านิยมดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงไปโดยส่งเสริมเท่าเทียมกัน
- สถานภาพและบทบาทด้านเศรษฐกิจ พบว่าหญิงและชายชาวม้งล้วนเป็น
แรงงานสำคัญของครอบครัว และมีบทบาทในการหารายได้มาให้ครอบครัวเช่นเดียวกัน ผู้หญิงมี
สิทธิในการเก็บรายได้แต่ไม่มีสิทธิในการบริหารทรัพย์สิน เช่น ไร่ บ้าน และที่ดิน

3.2 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง บ้านเข็ญน้อย ตำบลเข็ญน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

สาเหตุสำคัญที่ทำให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลง คือ การติดต่อสัมพันธ์และรับข้อมูลข่าวสารจากสังคมภายนอก การขยายตัวของชุมชน ธุรกิจ ในชุมชน และความก้าวหน้าทางการศึกษา ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดในบ้านเข็ญน้อย คือ การขยายตัวของประชากร หญิงชาวม้งมีสถานภาพและบทบาทในด้านต่างๆดีขึ้น และอัตราการหย่าร้างสูงขึ้น

3.2.1 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพหญิงชาวม้ง

จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันทำให้ค่านิยมของชาวม้งในการส่งลูกชายและลูกสาวเรียนหนังสือเปลี่ยนไปโดยส่งเสียเท่าเทียมกันมากขึ้น และถ้ามีผู้หญิงมีการศึกษาและมีอาชีพที่มั่นคงหรือมีฐานะทางเศรษฐกิจดีก็จะทำให้มีสถานภาพที่สูงขึ้นด้วย

3.2.2 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อบทบาทหญิงชาวม้ง

ด้วยระบบการศึกษาที่เข้าถึงประชากรชาวม้งและสภาพที่บีบคั้นทางเศรษฐกิจ หญิงชาวม้งจึงมีบทบาทในการทำงานหารายได้ให้ครอบครัวมากขึ้น ทำให้ความสัมพันธะเชิงอำนาจระหว่างหญิงกับชายในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น ทำให้หญิงชาวม้งไม่ได้ปฏิบัติตามบทบาทที่ถูกคาดหวังจากวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมอย่างเคร่งครัดนัก

3.2.3 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง 5 ด้าน

1) **ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านครอบครัว**

หญิงม้งมีสิทธิในการเลือกคู่สมรส สามารถปฏิเสธการแต่งงาน ขณะตั้งครรภ์ได้ลดภาระงานที่เคยทำ และเริ่มมีสิทธิในการตัดสินใจมีลูก สามารถกำหนดจำนวนลูกและแสดงความคิดเห็นเมื่อมีปัญหาในครอบครัว

2) **ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านการเมือง**

หญิงชาวม้งมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ กลุ่มเกษตร หรือกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เมื่อมีปัญหาในชุมชนหญิงชาวม้งสามารถเข้าร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็นได้

3) ผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านกฎหมาย

ปัจจุบันหญิงชาวม้งมีสถานภาพด้านกฎหมายที่ดีขึ้น เช่นสามารถฟ้องร้องต่อหัวหน้าชุมชนหรือหัวหน้าตระกูลในกรณีที่มีภรรยาบ่อย เมื่อหย่าขาดจากกันหญิงชาวม้งมีสิทธิในการดูแลลูก แบ่งสินสมรส และสามารถร้องเรียนในกรณีที่ถูกทำอนาจารหรือข่มขืน

4) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านการอบรมศึกษา

ปัจจุบันหญิงม้งได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้นและมีโอกาสในการเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับอาชีพ อนามัย หรือด้านอื่นๆ เท่าเทียมผู้ชายมากขึ้น

5) ผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทด้านเศรษฐกิจ

ปัจจุบันหญิงชาวม้งสามารถหารายได้เสริมทำให้มีอำนาจทางเศรษฐกิจมากขึ้น และปัจจุบันชาวม้งนิยมการเป็นลูกจ้างมากกว่าอดีต

3.3 แนวทางในการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง

1. ควรส่งเสริมการศึกษาให้แก่ประชากรในชุมชนเพราะการศึกษาจะช่วยให้ประชากรในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิของตนเองมากขึ้น เพื่อให้สามารถปกป้องสิทธิและเสรีภาพของตนเองขณะเดียวกันก็ไม่ล่วงล้ำสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น นอกจากนี้การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว การดูแลสุขภาพ อาชีพ และอื่นๆก็สามารถช่วยให้หญิงชาวม้งพัฒนาตนเองในด้านต่างๆได้

2. ควรปลูกฝังค่านิยมความเท่าเทียมทางเพศให้แก่บุตรชายหญิงชาวม้งตั้งแต่ยังเด็ก โดยเริ่มต้นตั้งแต่สถาบันครอบครัว บิดามารดาควรสอนให้ลูกตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง และมองผู้อื่นอย่างให้เกิดริศ เพราะการปลูกฝังค่านิยมความไม่เท่าเทียมกันทางเพศนั้นเป็นการสืบทอดไว้ซึ่งระบบสังคมชายเป็นใหญ่ และตราบใดที่ค่านิยมนี้ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงสังคมก็จะยังคงดำเนินไปเช่นเดิม

3. ควรมีพื้นที่ในชุมชนให้หญิงชาวม้งได้แสดงออก และรวมพลัง เช่น ชมรมแม่บ้าน ทั้งนี้เพื่อให้หญิงชาวม้งได้ฝึกฝนการเป็นผู้นำและการแสดงความคิดเห็นในชุมชน และส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุมปัญหาต่างๆของชุมชนร่วมกับผู้ชาย อีกทั้งควรมีการรณรงค์ส่งเสริมให้หญิงชาวม้งที่มีความรู้ความสามารถลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้นำด้านต่างๆในชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน หรือคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล เพราะจากผลการวิจัยพบว่าแม่หญิงชาวม้งจะมีความรู้ความสามารถก็ไม่สามารถเข้าไปมีบทบาทในทางการเมืองหรือกฎจารีตของชาวม้งได้เลย เพราะตามวัฒนธรรมประเพณีของชาวม้งซึ่งเป็นสังคมที่ชายเป็นใหญ่ได้กำหนดบทบาทของผู้หญิงไว้อย่างชัดเจนแล้วว่าต้องเป็นผู้ตามเท่านั้น การที่หญิงชาวม้งจะเข้าไปมีบทบาทหรือแสดงความคิดเห็นใดๆในทางการเมือง หรือ กฎจารีตจึงไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม หญิงชาวม้งจึงมีสถานภาพที่ด้อยกว่าผู้ชายมาก อย่างไรก็ตามหญิงชาวม้งสามารถมีบทบาทในด้าน ครอบครัว การเมือง กฎหมาย การอบรมศึกษา และ เศรษฐกิจได้ตามกฎหมายรัฐไทย ฉะนั้นการจะพัฒนาหญิงชาวม้งจึงต้องพัฒนาให้หญิงชาวม้งมีบทบาทในทางกฎหมายรัฐไทย เพื่อให้เป็นพื้นฐานที่มั่นคงซึ่งจะมีอำนาจในการต่อรองกับผู้ชายเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมบางประการที่มีความเหลื่อมล้ำทางเพศ ทั้งนี้ต้องอาศัยความเข้าใจและความร่วมมือจากผู้ชายชาวม้งด้วยว่าพร้อมจะเปิดโอกาสให้หญิงชาวม้งได้พัฒนาสถานภาพและบทบาทของตนหรือไม่

4. ควรพัฒนาผู้หญิงโดยผ่านการออกกฎหมายที่ให้ผู้หญิงและผู้ชายมีความเสมอภาค อีกทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาควรมีการกระจายทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรการเงินไปช่วยพัฒนาสถานภาพและบทบาทของผู้หญิง และควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ

สถานการณ์และบทบาทของผู้หญิงเพื่อให้เข้าใจถึงปัญหาของผู้หญิงและนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป